TC

GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

SOSYAL BİLGİLER 5. SINIF ÖĞRETİM PROGRAMINDA YER ALAN GÖZLEM BECERİSİNİN KAZANDIRILMASINA İLİŞKİN SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

(TOKAT MERKEZ İLÇE ÖRNEĞİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Süleyman YILDIZ

TOKAT

KASIM, 2016

TC

GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

SOSYAL BİLGİLER 5. SINIF ÖĞRETİM PROGRAMINDA YER ALAN GÖZLEM BECERİSİNİN KAZANDIRILMASINA İLİŞKİN SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

(TOKAT MERKEZ İLÇE ÖRNEĞİ)

Süleyman YILDIZ

Danışman: Doç. Dr. Mehmet KARATAŞ

TOKAT

KASIM, 2016

ETİK SÖZLEŞME

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgilerin ve raporlaştırma sürecinin Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisanüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzuna, genel akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak toplandığını, hazırlandığı ve raporlaştırıldığını, iş bu tez çalışmasını 'İntihali engelleme' programından taradığını bana ait olmayan tüm bilgi, veri, düşünce ve bulgulara atıf yaptığımı ve kaynağını gösterdiğimi beyan eder sorumluluğun tarafıma ait olduğunu kabul ederim.

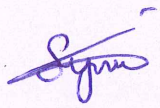

01/11/2016

Süleyman YILDIZ

SIRT YAZISI

Süleyman YILDIZ	SOSYAL BİLGİLER 5. SINIF ÖĞRETİM PROGRAMINDA YER ALAN GÖZLEM BECERİSİNİN KAZANDIRILMASINA İLİŞKİN SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ (TOKAT MERKEZ İLÇE ÖRNEĞİ)
KASIM, 2016	

JÜRİ ONAY SAYFASI

Sosyal Bilgiler 5. Sınıf Öğretim Programında Yer Alan Gözlem Becerisinin Kazandırılmasına İlişkin Sosyal Bilgiler Öğretmen Görüşleri (Tokat Merkez İlçe Örneği)

Yukarıda başlığı verilen Yüksek Lisans/Doktora tezi Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun 26../..10../2016 tarihli yazısı ile 01/11/2016 tarihinde toplanan jüri tarafından kabul edilerek başarılı bulunmuştur.

Jüri Üyeleri (Unvanı, Adı Soyadı)	**İmzası**
Başkan Doç.Dr. Haker KOÇ	.....
Üye : Doç.Dr. Mehmet KARATAŞ	.....
Üye : Yrd.Doç.Dr. İsa TAIC	.....
Üye :	.....
Üye :	.....

Onay
Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

...../...../20..

Enstitü Müdürü: .....

Mühür
İmza

ÖNSÖZ

Günlük hayatımızda canlı ya da cansız çok çeşitli unsur ile karşılaşırız. Uyandığımızda karşımızda duran dolabımızdan, okula giderken yol boyunca gördüğümüz selamlaştığımız insanlara kadar çok fazla obje, unsur ve canlı hayatımızı etkiler ve biz de bu obje ve unsurları etkileriz. Bu bağlamda gözlem becerisini farkında olmadan kullanırız.

Sosyal bilgiler 5. Sınıf öğretim programında yer alan gözlem becerisinin kazandırılmasına ilişkin sosyal bilgiler öğretmen görüşleri (Tokat merkez ilçe örneği) adlı bu tez çalışmasında gözlem becerisi ele alınmış, sosyal bilgiler öğretmenlerinin programda yer alan gözlem becerisini öğrencilere kazandırma durumlarının araştırılması amaçlanmıştır. Çalışmanın amacına yönelik olarak sosyal bilgiler öğretmenleriyle mülakat yapılmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüş ve düşünceleri ele alınmıştır.

Araştırmanın birinci bölümünde araştırmanın problemi yer almıştır. Bu probleme yönelik alt problemler, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, sayıltılar, sınırlılıklar, tanımlar açıklanmıştır.

Araştırmanın ikinci bölümünde kuramsal açıklamalara ve ilgili araştırmalara yer verilirken; üçüncü bölümde yöntem başlığı altında araştırma modeli yer almıştır. Araştırma bilgileri veri toplama araçları ile toplanmış, sonrasında verilerin analizine yer verilmiştir.

Araştırmanın dördüncü bölümünde Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ortaokul 5. Sınıf programında yer alan gözlem becerisini öğrencilere kazandırma durumlarına (Tokat merkez ilçe örneği) ait bulgular, sonuç ve öneriler bulunmaktadır.

TEŞEKKÜR

Araştırmamın gerçekleştirilmesinde desteklerini ve katkılarını esirgemeyen pek çok kişi olmuştur.

Araştırma sürecinde görüş ve önerileriyle çalışmama katkılar sağlayan danışman hocam Doç. Dr. Mehmet KARATAŞ 'a teşekkürlerimi sunarım.

Tez çalışmama katkı sağladığını düşündüğüm Yrd. Doç. Dr. İsa TAK ve Yrd. Doç. Dr. Fatih Yazıcı'ya teşekkür ederim.

Sosyal bilgiler öğretmenleri ile mülakat yapmadan önce pilot uygulamasında bana yardımcı olan ve uygulamama katılan sosyal bilgiler öğretmeni İlhan Duran'a teşekkür ediyorum.

Uygulama yaptığım okullarda bana yardımcı olan görevli müdürlere ve sosyal bilgiler öğretmenlerine ilgilerinden dolayı çok teşekkür ediyorum.

Tez aşamasında bana destek olan, bana yol gösteren değerli hocam Tokat İli Milli Eğitim Müdür Yrd. Abdullah TAŞTAN hocama teşekkür ediyorum.

Tezimi hazırlarken daima beni motive eden, fedakârlıkta bulunan sevgili babam, annem ve kardeşlerim ile zor zamanlarımda yanımda olan sabrı, anlayışı ve sevgisiyle her zaman, her koşulda desteğini esirgemeyen sevgili eşime sonsuz teşekkür ediyorum.

ÖZET

SOSYAL BİLGİLER 5. SINIF ÖĞRETİM PROGRAMINDA YER ALAN GÖZLEM BECERİSİNİN KAZANDIRILMASINA İLİŞKİN SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

(TOKAT MERKEZ İLÇE ÖRNEĞİ)

Yıldız, Süleyman

Yüksek Lisans, Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı

Kasım 2016, xvi + 71

Bu çalışmada Tokat ili Merkez ilçede yer alan sosyal bilgiler öğretmenlerinin, sosyal bilgiler 5. sınıf öğretim programında yer alan gözlem becerisini öğrencilere kazandırma durumlarına ait görüşleri ele alınmıştır. Bu araştırmada, nitel araştırma tekniklerinden yarı yapılandırılmış mülakat (görüşme) uygulanmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin gözlem becerisi hakkındaki görüşleriyle ilgili bilgi toplamak amacıyla görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme formunun hazırlanmasında uzman görüşlerine başvurulmuştur. Görüşme formunu uygulamak için Tokat merkez ilçede yer alan ortaokullardaki sosyal bilgiler öğretmenlerinden çalışma grubu oluşturulmuştur. Çalışma grubu, şehir merkezinde yer alan 13 ortaokuldaki, merkez ilçeye bağlı kasabalarda yer alan 5 ortaokuldaki, merkez ilçeye bağlı köylerdeki 3 ortaokuldaki toplam 21 sosyal bilgiler öğretmenini kapsamaktadır. Yapılan bu araştırmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin sayısı değil ortaokul sayısı ölçüt olarak alınmıştır. Araştırmanın amacına uygun alt problemler oluşturulmuştur. Alt problemlere ait verilerin toplanmasında yarı yapılandırılmış görüşme tekniği uygulanmıştır. Toplanan bilgilerin analizi betimsel analiz yöntemi ile yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda sosyal bilgiler öğretmenlerinin gözlem becerisi hakkında yeterli bilgiye sahip oldukları ortaya çıkmıştır.

Sosyal bilgiler öğretmenleri, gözlem becerisinin sosyal bilgiler programındaki yerinin uygun olduğunu belirtmişlerdir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin önemli bir kısmı gözlem becerisi hakkında herhangi bir çalışmaya katılmadıklarını ve bunun gerekçelerini ifade etmişlerdir. Gözlem becerisini kazandırmak için kullanılan yöntemlerden en çok problem çözme yöntemine ağırlık vermişlerdir. Gözlem becerisini kazandırma da grupla öğretim tekniklerini daha çok tercih etmişlerdir. Gözlem becerisini geliştirmek için sınıf dışı etkinlikler yapmışlardır. Sosyal bilgiler öğretmenleri gözlem becerisinin öğretimi hakkında MEB kaynaklarını yetersiz bulmuşlardır. Ortaokulların ve ortaokul çevrelerinin gözlem becerisinin kazanımına uygun olmadığını ifade etmişlerdir. Gözlem becerisinin öğrencilere kazandırılmasından sonra öğrenciler istenen davranışları sergilemişlerdir. Sosyal bilgiler öğretmenleri sosyal bilgiler labaratuvarı ve dersliğinin olması konularında önerilerde bulunmuşlardır.

Anahtar kelimeler: Sosyal Bilgiler Programı, Beceri, Öğretmen Görüşleri, Gözlem

ABSTRACT

REFLECTIONS OF SOCIAL STUDIES TEACHERS ON ACQUISITION OF OBSERVATION SKILL IN FIFTH GRADE SOCIAL STUDIES CURRICULUM

(A CASE STUDY OF TOKAT CENTRAL DISTRICT)

Yıldız, Süleyman

Master of Arts, Department of Social Studies Education

November 2016, xvi + 71

In the present study, reflections of social studies teachers on acquisition of observation skill aspect of fifth grade social studies curriculum were investigated. Semi-constructed interview technique, a qualitative investigation method, was employed in the study. An interview form was prepared to collect data on reflections of social studies teachers on observation skill. Expert opinion was taken in the preparation of interview form. Study group was established by teachers of social studies teaching in middle schools in Central District of Tokat Province. Study group consisted of 21 social studies teachers from 13 middle schools in Tokat town, 5 middle schools in smaller towns in Central District and 3 middle schools in villages of Central District. Number of middle schools, not the number of teachers, was taken into consideration as criterion. Sub-items suitable for the purpose of the study were established. Semi-constructed interview technique was used to collect data about sub-items. Data was analyzed using descriptive analysis method. Analysis showed that social studies teachers had enough knowledge on observation skill.

Social studies teachers had positive ideas for placement of observation skill in social sciences curriculum. A major part of social studies teachers mentioned that they did not participate in any study involving observation skill and revealed their reasons for it. Of the methods used for acquisition of observation skill, they stressed problem solving most. They preferred group-teaching methods for students to gain observation skill. Social studies teachers carried out outside the classroom activities to improve observation skill. They considered that the resources of Ministry of National Education about teaching observation skill were insufficient. The teachers reported that middle schools and middle school environments were not suitable for the acquisition of observation skill. After students acquired the observation skill, they acted out the desired behavioral patterns. Social studies teachers mentioned the necessity to establish laboratories and classrooms specifically designed for social studies.

Key words: Social Studies Program, Skill, Teachers' opinions, Observation

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ETİK SÖZLEŞME.....i

SIRT YAZISI.....ii

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI.....iii

ÖNSÖZ.....iv

TEŞEKKÜR.....v

ÖZET.....vi

ABSTRACT.....viii

İÇİNDEKİLER.....x

TABLOLAR LİSTESİ.....xiv

KISALTMALAR.....xvi

BÖLÜM I.....1

GİRİŞ.....1

Problem durumu.....1

Araştırmanın Amacı.....4

Alt Problemler.....5

Araştırmanın Önemi.....6

Sayıltılar.....8

Sınırlılıklar.....8

Tanımlar.....9

BÖLÜM II.....10

KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....10

2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı.....10

Sosyal Bilgiler Programının Felsefesi.....10

Sosyal Bilgiler Programının Genel Amaçları.....10

Sosyal Bilgiler Programının Yapısı.....11

İnsanlar Yerler ve Çevreler Öğrenme Alanı.....13

Beceriler 15

Gözlem Becerisi.....18

Konu İle İlgili Araştırmalar.....21

BÖLÜM III.....24

YÖNTEM 24

Araştırmanın Modeli.....24

Çalışma Grubu 25

Çalışma Grubuna Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Özellikleri.....28

Veri Toplama Araçları 28

Verilerin Toplanması Süreci 29

Görüşme Formunu Hazırlanması.....29

Verilerin Çözümlenmesi 31

BÖLÜM IV.....32

BULGULAR.....32

Sosyal bilgiler 5. Sınıf öğretim programında yer alan gözlem becerisinin tanımı hakkında sosyal bilgiler öğretmenlerinin bilgi durumları alt problemine ilişkin bulgular.....32

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler 5. Sınıf programında kazandırılması planlanan gözlem becerisinin programdaki işlevi hakkında ki görüşleri alt problemine ilişkin bulgular.....33

Yenilenen sosyal bilgiler programı veya yenilenen programda beceri öğretimi üzerine herhangi bir çalışmaya/konferansa katılma ve bu alanda yapılan çalışmaları takip etme durumları alt problemine ilişkin bulgular.....35

Sosyal bilgiler 5. Sınıf öğretim programında yer alan gözlem becerisinin kazandırılmasında sosyal bilgiler öğretmenlerinin hangi yöntem ve yöntemleri kullandıkları alt problemine ait bulgular.....37

Gözlem becerisinin kazanımında sosyal bilgiler öğretmenlerinin hangi öğretim teknik ve tekniklerini kullandıkları alt problemine ait bulgular.....39

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin gözlem becerisini öğrencilere kazandırırken hangi araç gereçlerden yararlandıkları alt problemine ilişkin bulgular.....41

Öğrencilerin gözlem becerisini geliştirmek için sosyal bilgiler öğretmenlerinin ne tür etkinlikler (okul içi-dışı) yaptığı alt problemine ilişkin bulgular.....43

Sosyal bilgiler öğretmenlerine göre 5. Sınıf sosyal bilgiler öğretim programında yer alan gözlem becerisinin kazanımı konusunda ortaokullarda verilen MEB sosyal bilgiler dersi kaynaklarının yeterliliği alt problemine ait bulgular.....45

Sosyal bilgiler öğretmenlerine göre, gözlem becerisinin kazandırılmasında ortaokul ve ortaokulun bulunduğu çevrenin uygunluğu alt problemine ait bulgular.....47

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin, gözlem becerisini öğrencilere kazandırmaya yönelik çalışmalar yaptıklarında öğrencilerin gözlem becerisi konusunda istenen davranışları yansıtma durumları alt problemine ait bulgular.....48

BÖLÜM V 50

TARTIŞMA.....50

BÖLÜM VI.....58

SONUÇ VE ÖNERİLER 58

Sonuç.....58

Öneriler 61

1. Sosyal Bilgiler Programına Yönelik Öneriler.....61
2. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine Yönelik Öneriler 62
3. MEB Sosyal Bilgiler Dersi Kaynaklarına Yönelik Öneriler.....62
4. Öğretmen Yetiştiren Kurumlara Yönelik Öneriler.....62

KAYNAKÇA.....64

EKLER.....68

EK-1 Kişisel Bilgi Formu.....68

EK-2 Mülakat Formu.....69

EK-3 Araştırma İzin Belgesi.....71

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. İlköğretim Sosyal Bilgiler Programı 5. Sınıf Öğrenme Alanları, Üniteler ve Süreleri 14

Tablo 2. Beşinci sınıfta verilecek doğrudan beceriler.....17

Tablo 3. Gözlem çeşitleri.....20

Tablo 4. Çalışma grubuna katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin özellikleri.....27

Tablo 5. Gözlem becerisinin tanımı hakkında sosyal bilgiler öğretmenlerinin düşünce dağılımları 32

Tablo 6. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler 5. Sınıf programında kazandırılması planlanan gözlem becerisinin programdaki işlevi hakkında ki görüşlerinin dağılımları 34

Tablo 7. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin gözlem becerisi üzerine herhangi ibir çalışmaya katılıp katılmama durumlarının dağılımı.....36

Tablo 8. Sosyal bilgiler 5. Sınıf öğretim programında yer alan gözlem becerisinin kazandırılmasında sosyal bilgiler öğretmenlerinin kullandıkları yöntemlerin dağılımları.....38

Tablo 9. Gözlem becerisinin kazandırılmasında sosyal bilgiler öğretmenlerinin hangi teknik ve tekniklerini kullandıklarının dağılımı.....40

Tablo 10. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin gözlem becerisini öğrencilere kazandırmada kullandıkları araç gereçlerin dağılımları.....42

Tablo 11. Öğrencilerin gözlem becerisini geliştirmek için sosyal bilgiler öğretmenlerinin ne tür etkinlikler (okul içi-dışı) yaptığının dağılımı 44

Tablo 12. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin gözlem becerisini kazanımında MEB kaynaklarının yeterliliğine ilişkin görüşlerinin dağılımı.....46

Tablo 13. Sosyal bilgiler öğretmenlerine göre ortaokul ve ortaokul çevresinin gözlem becerisinin kazandırılmasına uygunluğunun dağılımı.....47
Tablo 14. Öğrencilerin gözlem becerisini kazandıklarında istenen davranışları yansıtma durumları hakkında sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerinin dağılımı.....50

KISALTMALAR

K: Katılımcı

1, 2, 3… : Mülakata katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin sayı numaraları

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

f: Frekans

%: Yüzde

S. : Sayı

Ss. : Sayfa Sayısı

BÖLÜM 1.

1.GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problemi, alt problemleri, amacı, önemi, sayıltıları, sınırlılıkları, tanımları ve kısaltmalarına yer verilecektir.

Problem Durumu

Eğitim programları, toplumun ihtiyaç duyduğu her alandaki bireyleri yetiştişrmek amacıyla düzenlenir. Bu düzenlemede toplumsal ve bireysel beklentiler dikkate alınır.

Bireylerin bu beklentilere yanıt verebilmeleri için bazı süreçlerden geçmeleri gerekmektedir. Bu süreçler yoluyla hem bireylerin hem de toplumun ihtiyaçları karşılanabilmektedir. (Tufan, 2010).

Bireyler yaşadıkları sürece karşılaştıkları yaşam olayları bağlamında ve edindikleri deneyimler sonucunda kendileri, diğerleri ve yaşam hakkında birçok şeyi öğrenmektedir. Ben ve diğerleri bağlamında, içinde yaşadığımız toplumun sosyo-kültürel yapısına uygun davranışlar sergilemekte bu şekilde edinilen özelliklerden birisidir. (Erözkan, 2007).

Bu özellikleri kişiye en formal biçimde okul denen sistem vermektedir. Okul insanın çevresinde sürekli oluşan değişikliklere yanıt vermek üzere bireyin davranışlarını değiştirmek ve ona yeni davranışlar kazandırmakla yükümlüdür. Bu nedenle eğitim sisteminin amaçlarına ulaşma görevini üzerine alan okulun, çevredeki gelişmelere uyum sağlayabilecek ve çevrede beklenen değişiklikleri oluşturabilecek yeterliliğe ulaştırılması gerekir. Bu durumla amaçlanan okulla sosyal çevre bağlantısını koparmamaktır.

Sünbül ve Kurnaz (2008), yaptığı çalışmasında bilgi aktarıcılığına dayalı bir öğretim anlayışıyla, aktarılanları aynen alan ve kabul eden, sorulduğunda aynen hatırlayan bir insan tipi oluşturulduğundan, bunun sonucunda sorgulamayan, yeni değişme ve gelişmelere ayak uyduramayan, problemlere çözüm üretmeyen, dogmatik bir yapı içinde ne verilirse alıp kabul eden, yanlışları tespit edemeyen ve gelecek ile ilgili olası durumları kestiremeyen bireyler yetiştirildiğinden bahseder.

Burada önemli olan kültürel değerlerin korunmasıyla birlikte tüm düşünüş ve davranışlardaki değişimleri gözlemleyerek, mevcut değerlerin sorgulanıp, eleştirel yaklaşımla yeni değerler üretebilen üretici vatandaşlar yetiştirmektir ki toplum bu işlevi de sosyal bilgiler programı aracılığıyla yerine getirmektedir. (Şahin, 2013).

Sosyal bilgiler dersi programının, gerek program öğelerinin her birinin dikkate alınarak hazırlanması, gerekse programın uygulama koşulları toplumun ve ülkenin gelecek kuşaklarını yetiştirmek anlamında daha büyük bir öneme sahiptir. Sosyal bilgiler dersi de, öğrencilerin toplum ve toplumun sorunları hakkında bilgi sahibi olmalarında ve iyi bir vatandaş olarak sorumluluklarını öğrenmelerinde, insan ilişkilerini anlamalarında, ulusal ve evrensel özellikleri ve değerleri kavramalarında en temel derslerden birisidir.

Sosyal bilgiler programı ile öğrencilerin bilgi, beceri, tutum ve değerlerden oluşan bir anlayışla öğrenmelerinin sağlanması hedeflenmiştir. Bunun için de dikkat çekici olan öncelikli olarak bilginin verilmesi daha sonra bu bilgilerin beceriye dönüştürülmesinin sağlanmasıdır. (Öztürk, 2014).

Bireylere verilen bilgiyi beceriye dönüştermede ve ilgili beceri ve değerleri kazandırmada programların gelişmiş ve genişletilmiş olması ne kadar önemli ise, bu programları uygulamaya koyan öğretmenlerinin özellikleri de o derece önemli bir yere sahiptir.

Ataünal (2003), araştırmasında öğretmenin önemini çağlardan beri dünyanın her yerinde kabul görmüş ortak bir yargı olduğundan gelişen bilim ve teknoloji karşısında karmaşık hal alan bu dünyada, özellikle, öğrencide geliştirilecek duyuşsal davranışlar açısından öğretmenin öneminin bugün daha da bir anlam taşıdığından bahseder.

Eğitim sistemlerinin başarısı, o sistemlerde yer alan öğretmenlerin nitelikleri ile de ilişkilidir. Çünkü öğretmenlerin müfredatı uygulamanın yanında toplumun aydınlatılmasında da büyük sorumlulukları vardır. Eğitim sistemlerinin asıl uygulayıcıları olmalarından dolayı da öğretmenlerin görüşleri önem arz etmektedir. (Korkmaz, 2014).

Öğretmenler birer uygulayıcı olarak tanımlanırlar. Birer uygulayıcı olan bu öğretmenler programda yer alan kazanımları, değerleri ve becerileri öğrencilere kazandırmaya çalışırlar.

Günümüz öğretim programları kazanımları arasında önemli yer tutan becerilerin, özellikle son elli yıldır yaşanan sosyo-ekonomik, politik ve teknolojik değişmeler neticesinde, eğitimcilerin gündeminde daha fazla yer aldığını görmekteyiz. Bu değişmeler, becerilerin önem kazanmasını sağlamıştır.

Eğitim ve öğretim ekinliklerinde becerilerin önem kazanmasının nedenlerini şu şekilde sıralayabiliriz:

a. Yaşamın gittikçe karmaşıklaşması ve eğitilmiş insan sayısının çoğalması,
b. Beceri boyutu gelişmiş insanlara olan ihtiyacı arttırması
c. Demokratik toplumların, demokrasiyi yaşatabilmek için, demokratik hak ve sorumluluklarını uygulayabilmesi,
Bu sebepler dolayısıyla önem kazanan beceriler, gelişmiş dünya öğretim programlarında yerini almıştır. (Mutluer, 2013).

Becerilerin programlarda önem kazanması sonucu her programa öğrencinin seviyesine ve alan konularına göre çeşitli oranlarda beceri eklenmiştir. Sosyal bilgiler öğretim programı da bu becerilere sahip programlardan birisidir.

Sosyal bilgiler öğretim programı ilköğretim 4-8. Sınıf düzeyindeki beceriyi diğer derslerle birlikte kazandırmanın yanı sıra sadece sosyal bilgiler öğretim programınca gerçekleştirilmesi planlanan 6 adet beceri de bulunmaktadır.

Sosyal bilgiler öğretimi programına özgü olan; sosyal katılım, eleştirel düşünme, iletişim, araştırma, karar verme, gözlem, değişim ve sürekliliği algılama, mekânı algılama, zaman ve kronolojiyi algılama ve tarihsel empati becerilerini kazandırmaya yönelik amaçları bünyesinde barındırmaktadır.

Sosyal bilgiler öğretimi programına özgü becerilerinden biri olan bu gözlem becerisi 5. sınıf sosyal bilgiler öğretim programı, insanlar yerler çevreler öğrenme alanı, bölgemizi tanıyalım ünitesinde yer alır. Sosyal bilgiler öğretmenleri tarafından 5. sınıf öğrencilerine verilmesi gereken bir beceridir.

Çalışmanın bu yönüyle var olan problemi sosyal bilgiler 5. sınıf öğretim programında yer alan gözlem becerisinin kazandırılmasına ilişkin sosyal bilgiler öğretmen görüşleri şeklindedir.

Araştırmanın Amacı

Sosyal bilgiler öğretimi programı tüm yönleriyle yeniden şekillenme ihtiyacını doğurmuş, sosyal bilgiler dersi çağın ihtiyaçlarına cevap verebilecek tasarımda yeniden yapılandırılmıştır.

Sosyal bilgiler öğretim programı yeniden hazırlanırken öğrencilerin yaşantıları kapsamında günlük hayatlarında karşılaştıkları durumlar ve sorunlardan hareket edilmiştir. Küreselleşmenin her geçen gün daha çok hissedildiği dünyada öğrencilerin farklı mekânlar, toplumlar ve kültürlerle etkileşimi de dikkate alınmıştır. İçerik yönünden yerellikten küreselliğe doğru bir denge oluşturulup tarih, coğrafya, antropoloji, arkeoloji, ekonomi, hukuk, siyaset bilimi, psikoloji ve sosyoloji gibi sosyal bilimler, sosyal bilgiler dersinin etkin vatandaş yetiştirme amacına uygun bir şekilde uygulanmaya konulmuştur.

Geleceğin ihtiyaçları bugün ve geçmiş tarafından da şekillendirileceği için Sosyal bilgiler öğretim programının oluşturulmasında geçmiş, şimdi ve gelecek dengesi kurulmaya çalışılmıştır. Geçmişe dönük yaşam ve değerlerin oluşumu kendi bağlamında yorumlanırken bunların günümüze taşınma süreci ve değişimi eleştirel bir yaklaşımla ele alınmıştır. Bu süreç sonucunda öğrencilerin kendileri ve toplum için iyi bir gelecek planlamaları sağlanmaya çalışılmıştır.

Sosyal bilgiler öğretimindeki bu değişimlerin amacına ulaşabilmesi, her şeyden önce öğretmelerin çok iyi bir şekilde bu değişimlerin farkına varması ve kendini bu yönde yenileyebilmesiyle mümkündür. (Özkan, 2009)

Bu yenilenme sürecinde yeniden şekillenen sosyal bilgiler programının sosyal bilgiler öğretmenleri tarafından özenle takip edilmesi gerekmektedir. Programda yer alan kazanımlar, değerler ve beceriler iyi bir şekilde incelenmeli, öğrencilere iyi bir biçimde öğretilmeye çalışılmalıdır.

Bu çalışmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler 5. sınıf öğretim programında yer alan gözlem becerisinin öğrencilere kazandırılmasıyla ilgili görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın amacına hizmet etmek için sosyal bilgiler öğretmenlerine yarı yapılandırılmış mülakat uygulanarak, sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri ele alınmıştır.

Alt problemler

Bu araştırmanın amacına hizmet etmek için çeşitli alt problemler hazırlanmıştır.

1. Sosyal bilgiler 5. sınıf öğretim programında yer alan gözlem becerisinin tanımıyla ilgili sosyal bilgiler öğretmenlerinin bilgi durumları nelerdir?

2. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler 5. sınıf programında kazandırılması planlanan gözlem becerisinin programdaki yeri hakkındaki görüşleri nelerdir?

3. Sosyal bilgiler öğretmeni olarak gözlem becerisi hakkında herhangi bir çalışma ya da konferansa katılıp katılmama durumları nasıldır?

4. Sosyal bilgiler öğretmenleri sosyal bilgiler 5. sınıf programında yer alan gözlem becerisini öğrencilere kazandırmada genelde hangi yöntem veya yöntemleri kullanıyorlar?

5. Sosyal bilgiler öğretmenleri sosyal bilgiler 5. sınıf programında yer alan gözlem becerisini öğrencilere kazandırmada genelde hangi teknik veya tekniklerden yararlanıyorlar?
6. Sosyal bilgiler öğretmenleri sosyal bilgiler 5. sınıf programında yer alan gözlem becerisini öğrencilere kazandırmada genelde hangi araç gereçleri kullanıyorlar?
7. Öğrencilerin gözlem becerisini geliştirmek için sosyal bilgiler öğretmenleri ne tür etkinlikler (okul içi-dışı) yapmışlardır?
8. Sosyal bilgiler öğretmenlerine göre, sosyal bilgiler 5. sınıf programında yer alan gözlem becerisinin öğrencilere kazandırılmasında mevcut olan MEB sosyal bilgiler dersi kaynakları yeterli mi?
9. Sosyal bilgiler öğretmenlerine göre gözlem becerisini kazandırmada mevcut olan ortaokulun ve ortaokulun bulunduğu çevrenin, öğrenci başarısına katkısı nedir?
10. Sosyal bilgiler öğretmenleri olarak, gözlem becerisini öğrencilere kazandırmaya yönelik çalışmalar yaptıklarında öğrencilerin gözlem becerisiyle ilgili istenen davranışları yansıtma durumları nasıldır?

Araştırmanın Önemi

Gelişmiş ülkelerin öğretim programlarında becerilere ilişkin kazanımların ön plana çıkmasına karşın, ülkemizde bu tür bir gelişmenin yeterli olmadığı yönünde düşünceler ileri sürülmektedir.

Özellikle geçmişten günümüze ülkemizdeki sosyal bilgiler programları incelendiği zaman, programlarda yer alan kazanımların ve becerilerin ağırlıklı olarak bilgiye dayalı olduğu anlaşılmaktadır. Bilgiye dayalı olan bu beceri ve kazanımların ise öğrencilere benimsetilmesi, öğrencilerin belleğine uygulaması olmayan gereksiz bilgilerin dolmasına sebep olmuştur.

Yenilenen sosyal bilgiler programı ile bu problem aşılmaya çalışılmaktadır ancak bu konuda öğretmenlerin yenilenen bu sosyal bilgiler öğretim programını uygulamaya koyma konusunda bilinçli birer eğitimci olması gerektiği söylenebilir.

Sosyal bilgiler öğretmenleri, öğrenci için sadece danışman olmaktan öte öğrencinin bilgiyi, beceriyi kavramasında ve davranış haline getirmesinde örnek bir uygulayıcıdırlar.

Sosyal bilgiler öğretmenleri de öğrencilerine bilgiyi kazandırıp davranış haline getirmesinde birçok etkinlik yapabilirler. Bu konunun içeriğine göre değişebilir.

Öğrencilerin okul öğrenmelerinde sosyal ve duygusal yönden gelişimlerine büyük ölçüde sosyal bilgiler dersi kapsamında işlenen konuların ve etkinliklerin yön verdiği düşünülmektedir. Sosyal ve duyuşsal yönde gelişmiş olan bireylerin okul dışına çıktıklarında sosyal çevreye karşı daha duyarlı davranışlar sergilerler. (Coşkun, 2007)

Öğrencilerin sosyal ve duyuşsal yönden gelişimine katkı sağlayan sosyal bilgiler dersine özgü 6 adet beceri vardır. Bunlar; Gözlem Becerisi Mekânı Algılama Becerisi, Zaman ve Kronolojiyi Algılama Becerisi, Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi, Sosyal Katılım Becerisi, Empati Becerisidir.

Bu becerilerin içerisinde yer alan ve sosyal bilgilere özgü becerilerden biri olan gözlem becerisi de tam bu noktada öğrencilerin sosyal, bilişsel ve duyuşsal yönlerinin geliştirilmesi için verilmesi gereken bir beceridir. Sosyal bilgilere özgü becerilerden olan gözlem becerisi hakkında bugüne kadar çok fazla bir çalışma yapılmamıştır. Bu yüzden bu çalışmanın alanına katkıda bulunacak önemli bir çalışma olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışmanın bu yönüyle önemi sosyal bilgiler 5. sınıf öğretim programında yer alan gözlem becerisinin kazanımı ve geliştirilmesi konusunda sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerini incelemek ve sosyal bilgiler öğretmenleri tarafından kazandırılması planlanan bu gözlem becerisinin öğrencilere katkı düzeylerini ele almaktır.

Sayıltılar

1. Tezin kuramsal bölümünü oluşturan bilgilerin araştırmaya katkı sağlayacağı düşünülerek ilgili literatürün taranması yoluyla elde edilmiş olup, bilgilerin doğru olduğu varsayılmaktadır.
2. Uygulama boyutunda ise öğretmen görüşlerini yarı yapılandırılmış mülakat tekniği ile almak amacıyla uygulanan veri toplama aracının (görüşme formu) güvenirliğini sağlamak için uzman görüşüne başvurulmuş, gereksiz ve konuyu çarpıtacak ifadeler görüşme formundan çıkarılarak araştırmanın amaçları doğrultusunda güvenilir bilgiler sağlandığı varsayılmıştır.
3. Çalışma grubu olarak seçilen sosyal bilgiler öğretmenlerinin uygulanan ölçme araçlarına doğru ve objektif yanıtlar verdikleri varsayılmaktadır.

Sınırlılıklar

1. Tezin kuramsal bölümünde yer alan bilgiler ilgili literatürden elde edilen verilerle sınırlıdır.
2. Uygulama bölümünde Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ortaokul 5. Sınıf sosyal bilgiler öğretim programında yer alan gözlem becerisini öğrencilere kazandırmadaki görüşlerini almak için mülakat yapılan 21 sosyal bilgiler öğretmeninin veri toplama aracına (görüşme formu) verdikleri yanıtlar ile sınırlıdır.
3. Araştırmanın uygulama boyutu süre açısından 2015-2016 eğitim-öğretim yılının bahar yarıyılına aittir.
4. Araştırma Tokat ili merkez ilçesi ortaokullarında görev yapan Sosyal bilgiler öğretmenleri ile yapılmıştır. Bu 21 ortaokulda görev yapan 21 tane sosyal bilgiler öğretmeni ile yapılan görüşmeyle sınırlıdır.
5. Yapılan araştırma sosyal bilgiler programında yer alan gözlem becerisi ile sınırlıdır. Diğer becerilerin kazanımı konusunda bu çalışmada herhangi bir unsura değinilmemiştir.

Tanımlar

Sosyal Bilgiler: Bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren insanın sosyal ve fizikî çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir. (MEB, TTKB, 2010)

Öğretmen: Resmi ya da özel bir eğitim kurumunda çocukların, gençlerin ya da yetişkinlerin istenilen öğrenme yaşantıları kazanmalarına kılavuzluk etmek ve yön vermekle görevlendirilmiş kimsedir

Sosyal Bilgiler Öğretmeni: İlköğretim okullarının ikinci kademesinde sosyal bilgiler derslerinden sorumlu eğitim fakültelerinin Sosyal Bilgiler, Tarih veya Coğrafya öğretmenliği ile Fen-Edebiyat Fakültelerinin Tarih, Coğrafya bölümlerinden mezun pedagojik formasyon almış olan branş öğretmenidir.

Öğrenme alanı: Öğrenme alanı, birbiri ile ilişkili beceri, tema, kavram ve değerlerin bir bütün olarak görülebildiği, öğrenmeyi organize eden yapıdır.

Beceri: Öğrencilerde, öğrenme süreci içerisinde kazanılması, geliştirilmesi ve yaşama aktarılması tasarlanan kabiliyetlerdir.

Gözlem: Çeşitli şekillerde olay ve olguların incelenmesidir.

Görüşme: Öğrencilerin öğrenilenlerle ilgili birbirlerine ya da bilgi alma amaçlı gerçek yaşamdaki insanlara sorular sorması ve bu soruların yanıtlanmasıdır.

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı

Sosyal Bilgiler Programının Felsefesi

Eğitimin yeniden yapılandırılması amacı ile ilköğretim sosyal bilgiler programı yeniden düzenlenmiştir. Öncesinde davranışçı yaklaşım temelli olan programın yerine yapılandırıcı eğitim yaklaşımını temel alan bir program hazırlanmıştır. Programın içerisinde, öğrencinin kişilik eğitimini dikkate alan ve günlük yaşamları ile ilişkilendirilebilen konular yer almaktadır. Ayrıca program içerisinde yer alan etkinliklerde sınıfta yöntem çeşitliliğine gidilerek keşfedebilen, problem çözmeye, proje temelli öğrenmeye ve işbirliğine dayalı çoklu zekâ uygulamaları dikkate alınarak öğrenci merkezli eğitim yaklaşımını içerecek şekilde hazırlanmıştır. Bu yeni yaklaşımla öğrenciler kendi bilgilerini oluşturabilmekte, duyduklarını ve okuduklarını önceki öğrenmelere ve alışkanlıklara dayalı olarak yorumlayabilmektedirler. Bunun sonucunda öğrenciler yaşayarak öğrenmektedirler. Sosyal bilgiler programı, öğrencilerin hem kendini hem de yaşadığı toplum ve dünyayı tanımalarını amaçlamaktadır.

Sosyal bilgiler ders programı; dokuz öğrenme alanı ve çeşitli ünitelerden oluşmaktadır. Ünitelerde kelimeler ve kavramlar, konu anlatımı, konuyu gözden geçirme, hayatın içinden, değerlerimiz, beceri geliştirme ve değerlendirme bölümleri yer almaktadır.

Sosyal Bilgiler Programının Genel Amaçları

1. Her öğrencinin birey olarak kendine özgü olduğunu kabul eder.
2. Öğrencilerin gelecekteki yaşamlarına ışık tutarak, bireylerden beklenen niteliklerin geliştirilmesine duyarlılık gösterir.

3. Bilgi, kavram, değer ve becerilerin gelişmesini sağlayarak, öğrenmeyi öğrenmenin gerçekleşmesini ön planda tutar.

4. Öğrencileri düşünmeye, soru sormaya ve görüş alışverişi yapmaya özendirir.

5. Öğrencilerin kendi örf ve âdetleri çerçevesinde ruhsal, ahlâkî, sosyal ve kültürel yönlerden gelişmesini hedefler.

6. Öğrencilerin haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren bireyler olarak yetişmesini önemser.

7. Öğrencilerin toplumsal sorunlara karşı duyarlı olmasını sağlar.

8. Öğrencilerin öğrenme sürecinde deneyimlerini kullanmasına ve çevreyle etkileşim kurmasına olanak sağlar.

9. Her öğrenciye ulaşabilmek için öğrenme-öğretme yöntem ve tekniklerindeki çeşitliliği dikkate alır. (MEB, TTKB, 2010).

Sosyal Bilgiler Programının Yapısı

Sosyal bilgiler programının yapısı diğer bütün programlarda olduğu gibi çeşitli öğrenme alanlarını, kavramlarını ve kazanımlarını bünyesinde barındırır. Sosyal bilgiler programının yapısında yer alan unsurlar şu şekildedir:

Programın Öğeleri ve Tanımı

Öğrenme Alanları

Kavramlar

Kazanımlar

Etkinlikler (Öğrenme-öğretme süreci)

Temel Beceriler

Ölçme Değerlendirme

İlişkilendirme (MEB, TTKB, 2010).

2005 yılında uygulanmaya başlanan sosyal bilgiler programı, ülkemize 1940-1945'li yıllarda giren program anlayışını devam ettirmektedir. Program kazanım, öğrenme alanı, beceri, kavram ve değer öğretimi, etkinlik, ilişkilendirme, ara disiplinler gibi yeni alanları ortaya çıkarmaktadır.

2005 sosyal bilgiler öğretim programında hedefler, genel amaçlar ve kazanımlar şeklinde belirlenmiştir. Genel amaçlar incelendiği zaman, önceki programa benzer amaçlar olmakla beraber, amaçların genelde programın temel yaklaşımı olan yapılandırmacılık doğrultusunda belirlendiği ve daha çok bilişsel ve duyuşsal alan ile alakalı olduğu görülmektedir. Bu programda öğrencilerin doğrudan ya da dolaylı bir biçimde kazanmaları beklenen bilgi, beceri, tutum ve değerler şeklinde kazanımlar belirlenmiştir.

Programda kazanım kavramı öğrenme süreci içerisinde, planlanmış ve düzenlenmiş yaşantılar yoluyla öğrencinin kazanması beklenen bilgi, beceri, tutum ve değerler şeklinde tanımlanmıştır. İlköğretim sosyal bilgiler programı beşinci sınıflar için haftalık üç ders saati ve her sınıfta toplam otuz altı hafta, yüz sekiz saatlik bir ders süresi ile hazırlanmıştır.

Yeniden yapılandırılmış Sosyal bilgiler programında 5. sınıf için 47 kazanım bulunmaktadır. Her ünite için kazanım sayıları ortalama 4 ile 8 arasında değişmektedir. Eski programda hedef ve davranışlar fazla iken, yeni programda az ve daha kapsamlıdır. Kazanımlar diğer dersler ve ara disiplinlerle ilişkilendirilmiştir. Bu hedef ve davranışlar kazandırılırken çeşitli öğrenme alanlarına dağıtılmış, konunun içeriği öğrenciye verilmeye çalışılmıştır. Bu öğrenme alanlarından biri olan İnsanlar yerler ve çevreler öğrenme alanı sosyal bilgiler 5. sınıf öğretim programında çeşitli beceri ve kazanımı bünyesinde barındırır.

İnsanlar, Yerler ve Çevreler Öğrenme Alanı

İnsanlar yerler ve çevreler öğrenme alanıyla, insanın çevresi ile etkileşimini tanımak, bu konuda çeşitli beceri ve değerleri kullanarak bu etkileşimin neden ve sonuçlarını anlamak ve geleceğe yönelik bireysel ya da toplumsal bakış açısı kazanabilmek amaçlanmaktadır.

İnsan, yer ve çevre etkileşimi, geniş ve renkli bir yelpaze oluşturur. Günümüzün teknolojik gelişmeleri sonucunda insanlar tüm dünya ile iletişim kurabilmekte, bu sayede etkilemekte ve etkilenmektedirler. Çağdaş olma ve bunu eğitim sistemine de yansıtma isteği, artık bu etkileşim süreçlerinin öğrenciler tarafından da algılanmasını gerektirmektedir.

Sosyal bilgiler dersindeki insanlar, yerler ve çevreler öğrenme alanı ile bu eksikliğin giderilmesine çalışılacaktır. Öğrenciler bu alana, basitten karmaşığa, yakından uzağa ve bulunduğu yerden çevreye doğru açılan ve gittikçe kompleks bir hal alan bir yaklaşım ile dahil edileceklerdir. Öğrencilerin ihtiyaçları, ilgi alanları ve kabiliyetleri göz önünde bulundurularak konular basamaklandırılacaktır. Bu basamaklar her ünite içindeki kazanımlarda belirtilecektir. 4 ve 5. sınıfta öğrenciler bu öğrenme alanıyla, yaşadıkları yeri tanıyacaklar, bu yer ile ilgili nasıl, neden, nerede ve gelecekte ne olabilir sorularına yanıt arayacaklardır. Yaşadıkları yeri çeşitli ifadelerle tanımlayabilecekler, yaşadıkları yerde beşeri ve doğal çevre kavramlarının anlamlarını ifade edebileceklerdir.

İnsanın yaşadıkları yerde üstlendiği rolü sorgulayıp, aynı zamanda çevreye duyarlı olmayı, çevrelerinin önemini ve çevreyi korumanın sadece kendileri için değil toplum ve gelecekteki yaşam için de önemli olduğunu kavrayacaklardır. Yaşadıkları yeri tanıyıp tanımladıktan sonra, aslında yaşadıkları yere benzeyen ortak bazı özelliklere sahip olan daha geniş ama etkileşim içinde olunan bölgeyi tanıyacaklardır. Burada özellikle benzerlik ve farklılık kavramının önemini fark edeceklerdir.

Tüm dünya yüzeyinin tek bir parça gibi görünmesine rağmen aslında insan ya da doğal ortam nedeniyle birbirinden farklı birimlerden oluştuğunu fark edeceklerdir.

Bu gibi durumların farkına varması için ise öğrencilere sosyal bilgiler derslerinde çeşitli öğrenme alanları ve üniteleri sunulmuştur. Aşağıdaki tabloda sosyal bilgiler programı 5. sınıf öğrenme alanları, üniteler ve süreleri yer almıştır. (Tablo, 1)

Tablo 1. İlköğretim Sosyal Bilgiler Programı 5. Sınıf Öğrenme Alanları, Üniteler ve Süreleri

Öğrenme alanı	Üniteler	Kazanım sayısı	Oranı %	Süre /Ders saati
Birey ve Toplum	Haklarımı öğreniyorum	4	11	12
Kültür ve Miras	Adım adım Türkiye	6	14	15
İnsanlar yerler ve çevreler	Bölgemizi Tanıyalım	8	14	15
Üretim Dağıtım ve Tüketim	Ürettiklerimiz	7	14	15
Bilim Teknoloji ve Toplum	Gerçekleşen Düşler	6	11	12
Gruplar Kurumlar ve Sosyal Örgütler	Toplum İçin Çalışanlar	5	11	12
Güç Yönetim ve Toplum	İnsanlar ve yönetim	5	14	15
Küresel Bağlantılar	Hepimizin Dünyası	6	11	12
TOPLAM		47	100	108

(MEB, TTKB, 2010)

İlköğretim sosyal bilgiler programı öğrenme alanları içerisinde, insanlar yerler ve çevreler öğrenme alanında 5. sınıfta ünite olarak yer alan bölgemizi tanıyalım ünitesinde, diğer ünite ve öğrenme alanlarında olduğu gibi beceri kazanımı söz konusudur.

Beceriler

Beceri öğrencilerde, öğrenme süreci içerisinde kazanılması, geliştirilmesi ve yaşama aktarılması tasarlanan kabiliyetlerdir. Yeni program öğrenciye bilginin yanında, etkinliklerle beceri kazandırmayı amaçlamaktadır. Günümüz dünyası bilgiyi beceriye dönüştürebilen bireyler yetiştirmeyi planlar. Öğrenciler bilgiyi öğrenmelidirler. Bilgiyi problem çözmede, eleştiride bulunmada, yeni bir üretimde bulunmada kullanmalıdırlar ancak bunun yanında bilgilerini de beceriye dönüştürebilmelidirler. Öğrencilerin 6-14 yaş arası okulda oldukları düşünülürse bu zaman en doğru şekilde değerlendirilmelidir.

Şimdiye kadar bilgi edinme, yaşam ve okulun temel amacı olarak görülmüştür. Günümüzde ise bilgiye bakış açısı değişmiştir. Bilgi olguları, kavramları, ilkeleri ezberlemek olarak görülmemektedir. Bilgiyi kullanma, bilgiyi edinmeden daha fazla vurgulanmaktadır. Bilgiyi öğrenmenin önemi göz ardı edilmemekle birlikte, öğrenciler bilgiyi problem çözmede, anlamlı ortamlarda eleştirel düşünmede ve yaratıcı düşünmede kullanmalıdır. Beceri ise bilgi gerektiren ve performans içeren karmaşık bir eylemdir.

Beceri öğrencilerde, öğrenme süreci içerisinde kazanılması, geliştirilmesi ve yaşama aktarılması tasarlanan kabiliyetlerdir. Bu beceriler aşamaları ile birlikte aşağıda gösterilmiştir.

Bu becerilerin bazılarına ya da aşamalarına, üniteler göz önünde bulundurularak doğrudan verilecek beceri şeklinde programda yer verilmektedir.

Doğrudan verilecek beceriler aşağıdadır:

1. Eleştirel Düşünme Becerisi
2. Yaratıcı Düşünme Becerisi
3. İletişim Becerisi
4. Araştırma Becerisi
5. Problem Çözme Becerisi
6. Karar Verme Becerisi
7. Bilgi Teknolojilerini Kullanma Becerisi
8. Girişimcilik Becerisi
9. Türkçeyi Doğru, Güzel ve Etkili Kullanma Becerisi
10. Gözlem Becerisi
11. Mekânı Algılama Becerisi
12. Zaman ve Kronolojiyi Algılama Becerisi
13. Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi
14. Sosyal Katılım Becerisi
15. Empati Becerisi

Yukarıda var olan beceriler doğrudan verilen becerilerdir. Bunlardan 6 âdeti sosyal bilgiler programına özgü olan becerilerdir.

1. Gözlem Becerisi

2. Mekânı Algılama Becerisi

3. Zaman ve Kronolojiyi Algılama Becerisi

4. Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi

5. Sosyal Katılım Becerisi

6. Empati Becerisi

Sosyal bilgiler programında yer alan bu becerilerden biri olan gözlem becerisi sosyal bilgiler dersi 5. sınıf insanlar yerler ve çevreler öğrenme alanında doğrudan verilecek becerilerden birisidir. (Tablo, 2)

Tablo 2. Beşinci Sınıfta Doğrudan Verilecek Beceriler

ÖĞRENME ALANI	DOĞRUDAN VERİLECEK BECERİ
Birey ve toplum	Yazılı anlatım
Kültür ve miras	Görsel kanıt kullanma (nesne, minyatür, gravür, fotoğraf, karikatür, temsili resim)
İnsanlar ,yerler çevreler	**Gözlem**
Üretim, dağıtım, tüketim	Basit istatistik verilerini yorumlama
Bilim,teknoloji ve toplum	Kütüphane ve referans kaynakları kullanma
Gruplar, kurumlar ve sosyal örgütler	Sosyal katılım
Güç, yönetim ve toplum	Basılı ve görsel kaynakları (gazete, televizyon vb.)kullanma ve değerlendirme (5N1K Formülü)
Küresel bağlantılar	Olgu ve düşünceleri ayırt etme

(MEB, TTKB, 2010)

Gözlem becerisi

Gözlem çeşitli şekillerde olay ve olguların incelenmesidir. Öğrencilerde var olan merak duygusu gözlem becerisinin gelişmesine yardımcı olur. Dikkatlerini belli bir olay veya olguya yoğunlaştırarak olay ve olguların farkına varır ve çevrelerindeki olayları algılayarak daha etkili bir şekilde öğrenirler. Olayların içinde olarak ve yaşayarak öğrenirler. Aynı zamanda, gözlem becerisi gelişmiş bir öğrenci araştırma, katılım, karar verme, rol oynama, drama ve problem çözme gibi becerilerini de kolayca geliştirebilir.

Sosyal bilgiler dersi 4-8. sınıflarında kazandırılması düşünülen gözlem becerisi daha çok basit gözlem çalışmalarını kapsamaktadır. Burada amaç öğrencilerin çevreleriyle iletişim kuran, çevresindeki olay ve olguları fark eden, bu olay ve olguları izleyen, neden ve sonuçlarını açıklayabilen, gözlemlerini tarafsız, önyargısız aktarabilen gözlediği şeyleri aktarırken duygu ve düşüncelerini değil sadece orada gerçekleşen olay veya olguyu tanımlayan bireyler olmalarını sağlamaktır.

Gözleme başlarken önyargısız olunmalıdır. Öğrencilerin gözlem sonucu elde ettikleri bilgileri bir şekilde düzenleyip genellemelere ulaşmaları, bu genel yargıları sorun çözme veya geleceğe yönelik planlamalar yapmada kullanmaları çok önemlidir.

Gözlem becerisi çeşitli etkinliklerin eğitim öğretim ortamlarında sıkça yapılmasını gerektirir. Öğretmen bu beceriyi öğrencilerle yaptığı etkinliklerle aktif olarak geliştirebilir. Bu beceri sayesinde öğrencide şu değişimler olması beklenir.

1. Çevresindeki olay ve olgulara dikkat eder
2. Çevresindeki olay ve olguları algılar
3. Çevresindeki olay ve olguları doğru ve tarafsız tanımlar
4. Çevresindeki olay ve olguların neden ve sonuçlarını açıklar
5. Gözlediklerinin nedenlerini sorgulayıp sonuçlarını tahmin edebilir

6. Olay ve olgular arasında ilişkiler kurabilme benzer ya da farklı yönlerini ortaya koyabilir
7. Gözlediklerini kaydeder ve aktarır
8. Gözlediklerini daha önce öğrendikleri ile karşılaştırabilir ve bağdaştırabilir
9. Gözlediklerini araştırmalarda veri olarak veya gelecek ile ilgili planlamalar yapmak için kullanabilir
10. Benzer olaylarla ilişkilendirme ve böyle bir olayla karşılaştığında ne yapması gerektiğine dair davranış geliştirebilir (MEB, TTKB, 2010)

Gözlem becerisi ile kazanılan bu özelliklerin davranışa dönüşmesinde gözlem çeşitleri vardır. Aşağıdaki tabloda buna ilişkin bilgiler mevcuttur. (Tablo 3)

Tablo 3. Gözlem çeşitleri

Değişken	Tür	Özellik
Fiziki yakınlık	Dışarıdan gözlem	Gözlemci, gözlenenin dışında
	Katılarak gözlem	Gözlemci, gözlenenle birlikte
Süre	Sürekli	Gözlenen olgunun başından sonuna incelenmesi
	Aralıklı	Gözlenen olgunun belirli aralıklarla incelenmesi
Gözlemci	Bireysel	Bireysel olarak olgu ve olayların incelenmesi
	Küçük grup	İlgi gruplarına göre 3-5 kişilik gözlemler
	Büyük grup	Tüm grup öğrencilerinin öğretmen rehberliğinde olgu ve olayların incelenmesi
Yapıldığı Yer	Sınıf ve okul	Sınıf ve okul eğitsel ortamlarında yapılan incelemeler
	Çevre	Okul dışında tüm çevresel ortamlarda yapılan incelemeler

(Açıkgöz, 2006, s. 34-36)

Konu ile ilgili araştırmalar

Bu çalışmada sosyal bilgiler programında yer alan gözlem becerisinin kazanımı konusunda sosyal bilgiler öğretmen görüşlerine başvurmak istenmiştir. Gözlem becerisinin kazanımı konusunda yapılan benzer çalışmalardan yararlanarak bu çalışmaya yön verilmek istenmiştir. Literatürde benzer araştırmalar mevcuttur ancak sosyal bilgiler programında yer alan gözlem becerisi hakkında herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Oruç ve Ulusoy (2008), yaptığı çalışmasında sosyal bilgiler alanında yaptığı çalışmalara değinmiş, çalışılan konuları yüzdelik dilimlere ayırmış, öğretim yöntemleri ile ilgili %23, programlarla ilgili % 20 oranında araştırma yapılmasına rağmen değer ve beceri kazandırma konusunda % 6 lık dilimle en az çalışılan konulardan biri olduğu tespit edilmiştir.

Mutluer (2013), yazdığı makalesinde sosyal bilgiler programında yer alan beceriler hakkında sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri İzmir Menemen örnekleminde ele alınmıştır. 5-8 Temmuz 2013 tarihinde Prizzen Üniversitesinde düzenlenen uluslararası konferansta sözlü olarak sunulan bu çalışma, sosyal bilgiler programında yer alan beceriler hakkında sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerini ortaya çıkarmak amacıyla yapılmıştır. Çalışma nitel bir anlayışla yürütülmüştür. Veriler İzmir İli Menemen İlçesinde görev yapan öğretmenler ile yürütülen yarı yapılandırılmış mülakatlar aracılığıyla elde edilmiştir. Çalışmaya katılan öğretmenler rastgele seçilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin önemli bir kısmı sosyal bilgiler dersini önemli bir ders olarak görmektedirler. Ayrıca öğretmenlerin önemli bir kısmının sosyal bilgiler dersinde öğretimi yapılabilecek, müfredatta yer alan beceriler ve bu becerilerin öğretimi hakkında yeterince bilgilerinin olmadığı anlaşılmıştır.

Coşkun (2007), ilköğretim 4. ve 5. sınıflar sosyal bilgiler programı hakkında öğretmen görüşlerine ilişkin temel bir çalışma (Ankara ili örneği) adlı tez çalışmasını yapmıştır. Nitel olarak yapılan bu araştırma da 4. ve 5. sınıf yeni Sosyal Bilgiler dersi öğretim programıyla ilgili, öğretmenlerin görüşlerini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Veriler Ankara merkez ve merkez ilçelerinde bulunan toplam 11 ilköğretim okulunda görev yapan toplam 45, 4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersi öğretmeninden elde edilmiştir. Veriler elde edilirken öğretmenlerle yüz yüze görüşmeler yapılmıştır.

Bu görüşmelerde her bir öğretmene yarı yapılandırılmış 26 açık uçlu soru sorularak veriler elde edilmiştir. Araştırma sonunda elde edilen veriler nitel araştırma tekniğinin gerektirdiği şekilde değerlendirilmiştir.

Yeni sosyal bilgiler dersi programı, öğrencilerin aktif olarak derse katılımını teşvik ettiği için katılımcılar tarafından olumlu bulunmuştur. Ancak, uygulamada derslerin çok fazla oyun şeklinde geçtiği ve bunun sonucu olarak etkinliklerde otorite kaybı sorununun yaşandığı belirtilmiştir. Aynı zamanda, etkinliklerde zaman yönetimi sıkıntısı çekildiği, ölçme sisteminin uygulayıcılar tarafından çok karmaşık ve sistemle uyumsuz bulunduğu ve bu nedenle de tam olarak uygulanamadığı belirtilmiştir. Bu çalışmada ayrıca öğretmen ve okul konumlarından kaynaklı uygulama farklılıklarının olduğu sonucuna da ulaşılmıştır. Uygulamada yaşanan sorunların gelir seviyesi yüksek okullarda, düşük gelir seviyeli okullara nazaran daha az yaşandığı görülmüştür. Katılımcılar uygulamada yaşanan sorunlara yönelik çözüm önerilerinde, sunuların grup olarak yapılması, sınıf mevcutlarının azaltılması ve ölçme sisteminin eğitim sistemimizle uyumlu olması gerektiğini belirtmişlerdir.

Elikesik (2013), sosyal bilgiler öğretiminde empati ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin empatik becerilerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi adlı tezinde sosyal bilgiler öğretiminde empatinin önemini ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin empatik becerilerinin bazı değişkenlere göre durumunu belirlemek amacıyla çalışmasını yapmıştır. Araştırmada, nicel ve nitel araştırma desenleri birlikte kullanılmıştır. Araştırmanın nicel boyutunu, sosyal bilgiler öğretmenlerinin empatik becerilerini bazı değişkenlere göre ortaya koymak oluşturmuştur. Araştırmanın nitel boyutunda ise, sosyal bilgiler öğretiminde empatinin uygulanabilirliğine ilişkin öğretmen görüşlerini ortaya koymak oluşturur. Araştırmanın evrenini 2010-2011 öğretim yılı Erzurum İli, Aziziye, Plandöken ve Yakutiye ilçelerinde görev yapan sosyal bilgiler öğretmenleri oluşturmuştur. Çalışmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin empatik becerilerini bazı değişkenlere göre belirlemek amacıyla Dökmen (1988) tarafından geliştirilen Empati Eğilim Ölçeği (EEÖ) kullanılmıştır.

Bulgulara göre sosyal bilgiler öğretmenleri empatinin ne olduğunu bilmekte ve sosyal bilgiler öğretiminde empatinin kullanılması gerektiğini düşünmektedirler ancak Empati Eğilim Ölçeği sonuçlarına göre örneklemi oluşturan sosyal bilgiler öğretmenlerinin empatik becerilerinin istenen düzeyde olduğu söylenemez. Bunun için sosyal bilgiler öğretmenlerinin empatik becerilerini geliştirmeye yönelik ders, kurs, kaynak ve aktivitelere ihtiyaç olduğu düşünülmektedir.

Safi (2010), sosyal bilgiler öğretmenlerinin mekânı algılama becerisinin geliştirilmesine ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla yaptığı yüksek lisans çalışmasında Antalya il merkezinde bulunan Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı ilköğretim okullarında görevli 148 sosyal bilgiler öğretmeniyle çalışmıştır.

Yapılan istatistiksel çözümlemeler sonucunda, sosyal bilgiler öğretmenlerinin mekânı algılama becerisi kavramı hakkında yeterli bilgiye sahip oldukları görülmüştür. Öğrencilerde bu becerinin geliştirilmesinin önemli olduğu, ancak okullarda teknik yetersizlik ve okul şartlarından dolayı yapılandırmacı öğretim programının tam olarak uygulanamaması gibi nedenlerle mekânı algılama becerisinin geliştirilmesinde sorunlar yaşandığı sonuçlarına ulaşmıştır. Öğretmenler, mekânı algılama becerisinin geliştirilmesi için öngörülen sürenin uzatılmasını, okullardaki donanım ve teknolojinin geliştirilmesini, velilerin de öğretim programının uygulanması hakkında eğitilmesini önermişlerdir.

Yapılan literatür araştırmasında 5. sınıf sosyal bilgiler öğretim programı ile ilgili araştırmalara rastlanmıştır. Sosyal bilgiler dersinde kazandırılması gereken beceriler hakkında ve bu becerilerden sosyal bilgiler dersine ait olan 6 beceriden mekanı algılama becerisi ve empati becerisi hakkında çalışmalar yapılmıştır. Ancak sosyal bilgiler dersine ait becerilerden olan gözlem becerisi hakkında herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Sonuç itibariyle araştırmamızda karşılaşılan en büyük sorunlardan birisi, konu ile ilgili yapılan çok sayıda çalışma olmamasıdır.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin gözlem becerisini kazandırma düzeylerini tespit etmeye yönelik yapılan bu çalışmanın alanına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde araştırma modeli (yöntemi), araştırmanın çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin çözümlenmesi konularına yer verilmiştir.

Araştırmanın modeli

Bu araştırmada, nitel araştırma türlerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır.

Nitel araştırma türlerinden biri olan görüşme en az iki kişi arasında sözlü olarak sürdürülen bir iletişim sürecidir. Araştırmada cevabı aranılan sorular çerçevesinde ilgili kişilerden veri toplama şeklinde ifade edilir. Belirli bir araştırma konusu veya bir soru hakkında derinlemesine bilgi sağlar.

''Görüşme, bireylerin, çeşitli konulardaki bilgi, düşünce, tutum ve davranışları ile bunların olası nedenlerinin öğrenilmesinde en kestirme yol olarak kullanılagelmiştir.'' (Karasar, 2009, s. 75).

Türnüklü, (2000) çalışmasında görüşme tekniği kullanmanın temel amacı genellikle bir hipotezi test etmek değil, bunun aksine diğer insanların deneyimlerini ve bu deneyimleri nasıl anlamlandırdıklarını anlamaya çalışmak olduğunu belirtir.

Görüşmeler kaynakların ulaşılabilirliğine ve araştırmada toplanmak istenen verilerin özelliklerine göre çeşitli dallara ayrılırlar.

Yapılandırılmış görüşme: Araştırmacının önceden hazırladığı sorular vardır.
Yapılandırılmamış görüşme: Araştırmacı önceden soru hazırlamaz. Sorular görüşmede değişikliğe uğrayabilir.
Yarı yapılandırılmış görüşme: Her iki görüşmeyi de barındırır. Hazır sorular vardır ama görüşmenin şekline göre yeni soru eklenebilir ya da var olan sorulardan çıkarma yapılabilir. (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, ve Demirel, 2008)

Çalışmanın uygulama bölümünde Tokat ili merkez ilçesine bağlı ortaokullarda görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler 5. sınıf öğretim programındaki gözlem becerisinin kazandırılmasındaki görüşleri yarı yapılandırılmış mülakat (görüşme) ile elde edilmiştir.

Çalışma grubu

Dayandığı felsefe gereği her olgu ve olay her seferinde yeniden oluşur ve kişi tarafından yeniden yapılanır. Her şey o andadır ve o olay, kişi ve grup içindir. Bunun için nitel araştırmalarda amaçlı çalışma grupları kullanılabilir. (Sönmez, Alacapınar, 2013).

Karataş, (2015) çalışmasında nitel araştırmalarda, sosyal olayların inceleme konusu olduğundan sosyal olayların ise duruma, zamana göre değişiklik gösterdiğinden bahseder. Ayrıca nitel araştırmada çalışma grubu söz konusu olduğu için yani evreni temsil edebilecek sayıda ve düzeyde kişiyi örnekleme dâhil etmek çoğu zaman mümkün olmadığı için, nitel araştırmalarda ancak sınırlı genellemeler yapılabilmektedir.

Bütün bu veriler ışığında nitel bir araştırma olan çalışmamızda sosyal bilgiler öğretmenlerinin gözlem becerisini kazandırmadaki görüşleri yarı yapılandırılmış görüşme ile alınmaya çalışılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2015-2016 Eğitim-Öğretim yılında Tokat ili merkez ilçesindeki ortaokullarda görev yapan kadrolu sosyal bilgiler öğretmenleri oluşturmaktadır. Çalışmaya ücretli sosyal bilgiler öğretmenleri dâhil edilmemiştir.

Seçilen öğretmenlerin en az iki yıl o okulda görev yapmasına dikkat edilmiştir. Tecrübeli sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğrencilerini tanıması, öğrencilerdeki değişimi geniş bir zaman sürecinde görebilmesi açısından bu durum önemlidir.

Çalışma grubu amaçlı örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Araştırmacının tesadüfi örnekleme yapmadan oluşturmaya çalıştığı, genellenebilme özelliği taşıyan örnekleme yöntemi olarak bilinmektedir.

Amaçlı örneklemenin en yaygın kullanımı, daha geniş bir bölgeyi temsil edecek bir grup coğrafi alanın seçimidir. Ülke çapında ya da büyük yerleşim bölgelerinde karşılıklı görüşme yöntemi kullanılarak yapılacak anketler ve görüşmeler için basit tesadüfi örnekleme uygun değildir. Basit tesadüfi örnekleme yöntemi araştırma yapılacak bölgenin içinden rastgele seçilen görüşmecilerden oluşur. Dolayısıyla araştırma bütçesi çok büyük değilse, görüşme yapılacak kişileri kura ile belirlemek yerine, az miktarda semt, kasaba, köy, mahalle amaçlı olarak seçilerek, farklı özelliklerdeki yerleşim birimleri örnekleme dâhil edilebilir. Bu amaç için genellikle, daha önce yapılan araştırmalar sonucunda toplumun genel özelliklerini taşıdığı belirlenen yerleşim birimlerinden yararlanılır.

Bütün bu durumlar gözönüne alınarak Tokat ili merkez ilçesine bağlı 49 ortaokulda görev yapan 77 sosyal bilgiler öğretmenin olduğu tespit edilmiştir. Bu ortaokullardan 21 ortaokula ulaşılmış ve bu okullarda yer alan kadrolu 21 sosyal bilgiler öğretmeni amaçlı örneklem için seçilmiştir. Seçilen sosyal bilgiler öğretmenlerine yarı yapılandırılmış görüşme uygulanmıştır.

Araştırmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin sayısı değil ortaokul sayısı ölçüt olarak alınmıştır. Ortaokulların bazılarında birden çok sosyal bilgiler öğretmeni var olmasına rağmen her okuldan bir sosyal bilgiler öğretmeni seçilmiştir. Bu durumun nedeni; aynı okul ve çevrede yaşayan sosyal bilgiler öğretmenlerinin mülakat sorularına genelde birbirine yakın cevaplar vermelerindendir. 21 Ortaokulun birbirine yakın okullar olmamasına dikkat edilmiştir. Araştırmanın örneklemini iyi yansıtması için de sosyal bilgiler öğretmeni merkeze bağlı köylerde görev yapanlardan da seçilmiştir. Bu yöntemle amaçlanan, öğrencilerin gözlem becerisinin kazandırılmasında çevresel etkileri, ekonomik koşulları ve coğrafi konumları dikkate almaktır. Çalışma grubu ile ilgili istatistiki bilgiler aşağıdaki tabloda ayrıntılı verilmiştir. (Tablo 4)

Tablo 4. Çalışma grubuna katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin özellikleri

ÖZELLİKLER		f	%
CİNSİYET	Bayan	11	52. 4
	Bay	10	47. 6
ÖĞRENİM DURUMU	Lisans	19	90.4
	Yüksek lisans	1	4. 8
	Doktora	1	4.8
MESLEKİ KIDEM	1-5 yıl	4	19
	6 -10 yıl	4	19
	11-15 yıl	3	14
	16-20 yıl	4	19
	21 yıl ve üzeri	6	29
SON BİTİRİLEN (ÖĞRETMENLİĞE /MESLEĞE ESAS ALINAN) ALAN	Sosyal bilgiler	16	76
	Coğrafya	1	4
	Tarih	2	10
	Açık öğretim/lisans tamamlama	2	10

Bu çalışma grubundaki sosyal bilgiler öğretmenlerinden, 10'u erkek ve 11'i bayan olmak üzere toplam 21 sosyal bilgiler öğretmeni çalışmaya katılmıştır. Yarı yapılandırılmış mülakat soruları sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler programında yer alan gözlem becerisini öğrencilere kazandırma durumlarını belirlemeye yönelik hazırlanmıştır. Mülakata katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin 1'i doktora 1'i yüksek lisans 19'u lisans öğrenim derecesine sahiptir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin mesleki kıdemleri incelendiğinde 4'ü 1-5 yıl, 4'ü 6-10 yıl, 3'ü 11-15 yıl, 4'ü 16-20 yıl, 6'sı 21 yıl ve üzeri çalışmışlardır. Son bitirilen (öğretmenliğe / mesleğe) alana göre 16'sı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, 2'si Tarih Öğretmenliği, 1'i Coğrafya Öğretmenliğinden, 2'si Açık öğretim lisans tamamlama programı alanlarından mezun olmuşlardır.

Araştırmada Sosyal bilgiler öğretmenlerinin görev yaptıkları ortaokulların sosyo-ekonomik düzeyleri, ortaokul ve ortaokulun bulunduğu çevrenin şartları dikkate alınarak yarı yapılandırılmış mülakat uygulanmıştır.

Veri toplama araçları

Araştırma problem ve çözümünün detaylı olması için öncelikle literatür taraması yapılmıştır. Bu konuyla benzer konular araştırılmış, bu araştırmalardan yola çıkılarak var olan araştırma problemi şekillendirilmiştir.

Şekillendirilen araştırma yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanarak sosyal bilgiler öğretmenlerine, veri toplama aracı olarak uygulanmıştır. Görüşme formu sonucunda edinilen bilgilerin yorumu için betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Bu durumla amaçlanan, verilerin sistematik ve açık biçimde yorumlanmak istenmesidir.

Verilerin toplanması

Bu çalışmada veri toplama araçlarından biri olan görüşme (mülakat) tekniği kullanılmıştır. Verilerin toplanmasında öğretmen görüşme (mülakat) formundan yararlanılmıştır. Ayrıca tarama yöntemi ile de literatürdeki bu alana yönelik yapılan çalışmalar incelenmiş, bu çalışmalarda yer alan gerekli bilgilerden yararlanılmıştır.

Öğretmen görüşme formunun hazırlanması

Araştırmada 21 öğretmen ile görüşme yapılmıştır. Bu amaçla öğretmen görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme formunun geliştirilmesi sürecinde öncelikli olarak yerli ve yabancı kaynaklardan tarama yapılmıştır. Yapılan bu tarama ile gözlem becerisi derinlemesine incelenmiştir. Gözlem becerisi hakkında gerekli bilgi edinildikten sonra görüşme soruları hazırlanmaya başlanmıştır. Bu hazırlık yapılırken çeşitli ölçütler ele alınmıştır. Bu ölçütler:

1. Açık uçlu sorular olması
2. Soruların öğretmenleri yönlendirmekten uzak olması
3. Anlaşılması kolay sorular yazma
4. Çok boyutlu sorular sormaktan kaçınma
5. Odaklı sorular yazma
6. Alternatif sorular hazırlama (Ersoy, 2007).

Bu ölçütler ile oluşturulan görüşme soruları uzman görüşlerine sunulmuştur. Uzmanlardan alınan önerilerle görüşme sorularına son şekli verilmiştir. Görüşme formu oluşturulduktan sonra öğretmen görüşme formu hazırlanmıştır. Öğretmen görüşme formu hazırlanmadan önce örnek formlar incelenmiştir ve bu formlardan yararlanılarak araştırmaya özgü öğretmen görüşme formu hazırlanmıştır.

Öğretmen görüşme formunun birinci bölümünde araştırmacının kendini tanıttığı, araştırmanın adının ve amacının olduğu bilgiler yer almaktadır.

İkinci bölümde kişisel bilgi formu yer almaktadır. Bu bilgi formunda öğretmenin adı ve okulu ile ilgili bilgilere yer verilmediği için öğretmenler soruları çok rahat ve güvenilir bir şekilde cevaplamışlardır. Üçüncü bölümde görüşme sorularına yer verilmiştir. Sorular gözlem becerisinin içeriğine göre hazırlanmış sorulardır.

Bu araştırma için ayrıca Tokat İl Milli Eğitim Müdürlüğünden araştırma izni alınmıştır. İzin Ek-1'dedir.

Öğretmenlerle görüşmeye başlamadan önce görüşmenin pilot denemesi için 2 sosyal bilgiler öğretmeni ile görüşme yapılmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin biri erkek diğeri bayandır.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ikisi de sosyal bilgiler öğretmenliği mezunudurlar. Sosyal bilgiler öğretmenlerinden erkek olanı hizmet içi eğitim almıştır. Bayan olan öğretmen hizmet içi eğitim almamıştır. Erkek olan Sosyal bilgiler öğretmeni 11-15 yıl, bayan olan Sosyal bilgiler öğretmeni 21 yıl ve üzeri kıdeme sahiptir. Pilot denemesi için seçilen sosyal bilgiler öğretmenleri ve mülakata katılan diğer sosyal bilgiler öğretmenlerinin cinsiyet durumları ile öğrenim durumları dikkate alınmamış, sosyal bilgiler öğretmenlerinin bu özellikleri araştırma konusu dışında tutulmuştur.

Görüşmede görülen eksiklikler giderilmiş ve fazla olan bilgiler düzeltilmiş böylece araştırmanın güvenilir olması sağlanmaya çalışılmıştır. Ön görüşmede, görüşme kılavuzundaki bilgilerden de yararlanılmıştır. Karasar, (2009) çalışmasında görüşme kılavuzunu görüşmecinin kaynak kişi ile karşılaştığı anda başlayan ve ayrıldığında sona eren görevlerini, değişen ayrıntılarda içeren bir belge olduğundan bahseder.

Bu aşamada mülakat yapılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kimliklerinin gizli tutulması için K1, K2, K3, K4 … şeklinde kodlama yapılmıştır.

Son şekli verilen öğretmen görüşme formu 21 sosyal bilgiler öğretmenine uygulanmıştır. Mülakat yerinin sessiz olmasına ve mülakat yapılan kişinin dikkatini dağıtacak herhangi bir durumun olmamasına dikkat edilmiştir. Mülakat öncesi araştırmanın amacı hakkında kısaca bilgi verilmiştir. Mülakat esnasında, mülakat ilkelerine dikkat edilmiştir. Yönlendirmeden kesinlikle kaçınılmıştır.

Verilerin çözümlenmesi

Yarı yapılandırılmış mülakattan elde edilen verilerin, sistematik ve açık bir biçimde betimlenmesi, yapılan bu betimlemelerin açıklanması ve yorumlanması, neden-sonuçlarının irdelenmesi ve bir takım sonuçlara ulaşılması için betimsel analiz uygulanmıştır. Bu tür araştırmalarda betimlenen veriler araştırmacı tarafından yorumlanır. Bu yorumlama derinlemesine ve genişlemesine yapılmaz. Uzun olarak alınan konuşmaları, anlatımları, davranışları, söylentileri, görüşme notlarını araştırmacı yorumlayarak sunar. Elde edilen verilerin tümünü sunmaz. Bunun yerine verilerin arasından seçtiklerini, yani indirgediklerini belli bir sıraya koyarak yazar daha sonra yorumlar. Araştırmacının buradaki temel görevi, gerçeğin neye benzediğini göstermek ve ona kavramsallığı eklemektir. (Sönmez ve Alacapınar, 2013).

Elde edilen nitel boyutlu veriler betimsel analize tabi tutularak belirli kategoriler altında sayısallaştırılmıştır. Betimsel çözümlemede elde edilen veriler daha önceden alt problemlere göre belirlenen konulara göre yorumlanmıştır. Bu çözümlemede, görüşülen ya da gözlenen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara yer verilmiştir. (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

Nitel verilerin sayısallaştırılması ile güvenirlilik artırılmakta ve yanlılık azaltılmaktadır. Bu amaçla Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin mülakat formundaki her bir maddeye verdikleri yanıtların frekans (f) ve yüzde (%) dağılımları alınarak tablolar halinde sunulmuş ve yorumları yapılmıştır.

Yarı yapılandırılmış mülakatın uygulanması sonucu, sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri birinci elden not edilmiş, bilgiler ve yorumlar öğretmenlerin kimlikleri gizlenerek ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

BULGULAR

Sosyal bilgiler 5. Sınıf öğretim programında yer alan gözlem becerisinin tanımı hakkında sosyal bilgiler öğretmenlerinin bilgi durumları alt problemine ilişkin bulgular

Sosyal bilgiler öğretmenlerine gözlem becerisi hakkında bilgi durumları sorulduğunda mülakata katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin % 76'sının gözlem becerisi hakkında tam bir bilgiye sahip oldukları, % 19'unun gözlem becerisi hakkında eksik bilgiye sahip oldukları, % 5'inin gözlem becerisi hakkında hiçbir bilgiye sahip olmadıkları anlaşılmıştır. (Tablo, 5)

Tablo 5. Gözlem becerisinin tanımı hakkında sosyal bilgiler öğretmenlerinin düşünce dağılımları

Gözlem becerisinin tanımı hakkında sosyal bilgiler öğretmenlerinin düşünceleri	f (frekans)	% (yüzde)
Tam bilgiye sahiptirler	16	76
Eksik bilgiye sahiptirler	4	19
Hiçbir bilgiye sahip değillerdir.	1	5
Toplam	21	100

Bu verilere göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler 5. Sınıf öğretim programında yer alan gözlem becerisinin tanımı hakkında sosyal bilgiler öğretmenlerinin önemli bir kısmı tam bir bilgiye sahiptirler.

Görüşme sonuçlarında not alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin ifadelerinden bazıları örnek olarak aşağıda belirtilmiştir.

... İnsanların çevredeki olay ve olguları farketmesi, bunlar üzerine düşünmesi ve etkin öğrenmesidir. (K.20)

... 5. Sınıf sosyal bilgiler dersimizin temel becerilerinden birisidir. Öğrencilerimizin çevreyi tanımasında öğretmeyi planladığımız bir beceridir. (K.3)

... Beynindekileri gözlerine yansıtma sanatıdır. (K.10)

... Çeşitli biçimlerde olay ve olguların incelenmesidir. (K.5)

... Çevreye karşı daha duyarlı davranma şeklidir. (K.18)

... Gözlem becerisi hakkında bir bilgim yok maalesef... (K.14)

...

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler 5. Sınıf programında kazandırılması planlanan gözlem becerisinin programdaki işlevi hakkındaki görüşleri alt problemine ilişkin bulgular

Gözlem becerisinin sosyal bilgiler öğretim programındaki yeri hakkında düşünceleri mülakata katılan öğretmenlere sorulduğunda % 9'u uygun değildir görüşünü ifade etmişlerdir. % 86'sı uygundur ama geliştirilmeli tarzında görüş bildirmişlerdir. % 5'i ise hiçbir yorum yapmamışlardır. (Tablo 6)

Tablo 6. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler 5. Sınıf programında kazandırılması planlanan gözlem becerisinin programdaki işlevi hakkındaki görüşlerinin dağılımları

Sosyal bilgiler 5. Sınıf öğretim programında yer alan gözlem becerisinin yeri hakkında sosyal bilgiler öğretmen görüşleri	f (frekans)	% (yüzde)
Uygun değildir	2	9
Uygun ama Geliştirilmeli	18	86
Yorum yok	1	5
Toplam	21	100

Bu verilere göre mülakata katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin önemli bir kısmı gözlem becerisinin 5. sınıf öğretim programı yeri hakkında uygun ama geliştirilmeli görüşünü bildirmişlerdir. Görüşme sonuçlarında not alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin ifadelerinden bazıları örnek olarak aşağıda belirtilmiştir.

… Dikkat etme, içselleştirme, yer yön yeteneğinin gelişimini öğrettiğimiz 5. sınıf sosyal bilgiler konularında tamda verilmesi gereken bir beceridir gözlem becerisi (K.5)

… Uygundur. İnsanların çevredeki olay ve olguları farketmesi bunlar üzerinde düşünmesi ve etkin öğrenmeyi sağlaması açısından gözlem becerisi önemlidir. Verilmesi gereklidir öğrencilere…(K.18)

… Sorumluluk alma, serbest çalışmada 5. sınıfta çok önemli bir yerdedir gözlem becerisi (K.10)

…

... 5. sınıfta sosyal bilgiler programındaki becerilerin gelişmesi daha çok bilgi düzeyindeki öğrenmelere bağlıdır. (K.12)

... Gözlem becerisi uygun seviyede verilmektedir. Ancak ilave etkinlikler yapılmalıdır. (K. 17)

...

Yenilenen sosyal bilgiler programı veya yenilenen programda beceri öğretimi üzerine herhangi bir çalışmaya/konferansa katılma ve bu alanda yapılan çalışmaları takip etme durumları alt problemine ilişkin bulgular

Sosyal bilgiler programı veya beceri öğretimi üzerine herhangi bir çalışmaya/ konferansa katıldınız mı sorusuna sosyal bilgiler öğretmenlerinin % 71'i katılmadıklarını, % 5'i katıldıklarını % 24'ü ise bazen katıldıklarını ifade etmişlerdir. (Tablo 7)

Tablo 7. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin gözlem becerisi üzerine herhangi bir çalışmaya katılıp katılmama durumlarının dağılımı

Yenilenen sosyal bilgiler programı veya bu programda gözlem becerisi üzerine sosyal bilgiler öğretmenlerinin herhangi bir çalışmaya/konferansa katılma ve bu alanda yapılan çalışmaları takip etme durumları	f (frekans)	% (yüzde)
Sürekli katıldım ve takip ettim	1	% 5
Ara sıra katıldım ve takip ettim	5	% 24
Katılmadım ve takip etmedim	15	% 71
Toplam	21	100

Bu verilere göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin beceri öğretimi üzerine herhangi bir çalışma veya konferans türü programlara yeterince katılmadıkları ortaya çıkmıştır. Bu görüşme sonucu not alınan öğretmen ifadelerinden bazıları örnek olarak alınmıştır.

…. Hayır katılmadım. Çünkü konferanslar konusunda yeterince bilgilendirilmiyoruz. Çoğu konferanstan haberimiz olmuyor. Beceriler üzerine yapılan çalışmalara gelince, zamanım oldukça bakmaya çalışıyorum ama bunda da pek başarılı olduğumu söyleyemem.(K.11)

… Evet katılır ve sürekli takip ederim. Bu dönem sosyal bilgiler yöntem teknikleri konulu seminer, Küresel ısınma konulu konferansa katıldım. Bu konferansları, seminerleri ve bu konuda yapılan çalışmaları takip ettiğimizde çocuklara, var olan programdaki becerileri kazandırmada, yeni yol ve yöntemler öğrenerek katkı sağladığımızı düşünüyorum. Bütün öğretmenlerinde bu tür çalışmalara katılmalarını öneriyorum. (K.17)

…Okullarda öğretmenlere yapılan seminer programlarına katıldım ama bireysel olarak bir programlara katılmadım ve yapılan çalışmaları takip etmedim. (K.15)

…Evet katıldım. Milli Eğitim müfettişleri tarafından sosyal bilgiler öğretim programı tanıtım seminerine katıldım. (K.14)

… Katıldım ama Milli Eğitim seminerine katıldım. Zorunlu olduğum için gittim. Yararı olduğunu düşünmüyorum. Nedeni son anda haber veriliyor bunun için hazırlıksız katılıyoruz. Her şey formalite oluyor. Bu durumda bende ara sıra belgeseller izleyip, sosyal bilgiler öğretimi üzerine yapılan araştırmalara bilimsel dergilerden bakmayı tercih ediyorum.(K.19)

…

Sosyal bilgiler 5. Sınıf öğretim programında yer alan gözlem becerisinin kazandırılmasında sosyal bilgiler öğretmenlerinin hangi yöntem veya yöntemleri kullandıkları alt problemine ait bulgular

Gözlem becerisinin kazandırılmasında sosyal bilgiler öğretmenleri ile yapılan mülakat sonucunda % 24'ü anlatım yöntemini kullandığını, % 48'i problem çözme yöntemini kullandığını, % 26'sı ise sunuş-problem çözme yöntemini kullandığını ifade etmişlerdir. (Tablo 8)

Tablo 8. Sosyal bilgiler 5. sınıf öğretim programında yer alan gözlem becerisinin kazandırılmasında sosyal bilgiler öğretmenlerinin kullandıkları yöntemlerin dağılımları

Sosyal bilgiler 5. Sınıf öğretim programında yer alan gözlem becerisinin kazandırılmasında sosyal bilgiler öğretmenlerinin kullandıkları yöntemler	f (frekans)	% (yüzde)
Anlatım yöntemi	5	24
Problem çözme yöntemi	10	48
Anlatım-Problem çözme yöntemi	6	26
Toplam	21	100

Bu verilere göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin önemli bir kısmı gözlem becerisinin kazanımında problem çözme yöntemini kullandıklarını ifade etmişlerdir. Görüşme sonuçlarında not alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin ifadelerinden bazıları örnek olarak aşağıda belirtilmiştir.

... Gözlem becerisinin kazanımı için genelde problem çözme yöntemini kullanırım. Çünkü öğrenci yaparak, yaşayarak, gözlemleyerek öğreniyor. (K.18)

... Genelde anlatım yöntemini kullanıyorum. Haritalardan da yararlanarak çocuğun gerekli gözlemleri yaptığına inanıyorum. (K.19)

... Anlatım yöntemini kullanıyorum. Etkinlikler kısmında da soru cevap yapıyoruz.(K.12)

... Problem çözme yöntemini kullanıyorum. Çünkü gözlem becerisinin kazanımına en uygun yöntemlerden birisidir. Öğrenci problemi ele alıp gözlemleme yapıyor, gelişimini takip ediyor. Sonuçta gözlemleme kabiliyeti gelişiyor. (K.7)

... Düz anlatım iyi değil. Öğrenci işin içine katılmalı bence. (K.10)

...

Gözlem becerisinin kazanımında sosyal bilgiler öğretmenlerinin hangi öğretim teknik veya tekniklerini kullandıkları alt problemine ait bulgular

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin 5. Sınıf sosyal bilgiler öğretim programındaki gözlem becerisini kazandırırken hangi öğretim teknik veya tekniklerini kullandıkları sorulduğunda mülakata katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin % 62'si grupla öğretim tekniklerini kullandıklarını, % 14'ü bireysel öğretim tekniklerini kullandıklarını, % 24'ü sınıf dışı öğretim tekniklerini kullandıklarını ifade etmişlerdir. (Tablo 9)

Tablo 9. Gözlem becerisinin kazandırılmasında sosyal bilgiler öğretmenlerinin hangi teknik ve tekniklerini kullandıklarının dağılımı

Gözlem becerisinin kazandırılmasında sosyal bilgiler öğretmenlerinin hangi teknik ve tekniklerini kullandıkları	f (frekans)	% (yüzde)
Grupla öğretim tekniği	13	62
Bireysel öğretim tekniği	3	14
Sınıf dışı öğretim tekniği	5	24
Toplam	21	%100

Bu verilere göre sosyal bilgiler 5. sınıf öğretim programında yer alan gözlem becerisinin kazandırılmasında sosyal bilgiler öğretmenlerinin grupla öğretim tekniğini daha fazla kullandığı görülmüştür. Bu görüşme sonucunda not alınan sosyal bilgiler öğretmen ifadelerinden bazıları örnek olarak aşağıda belirtilmiştir.

… Sınıf dışı öğretim tekniklerinden gezi gözlem tekniğini kullandım. Gözlem becerisinin kazanımında etkili olacağını düşündüm. Sebebi de yaşayarak yerinde öğrenmesi.(K.10)

... Drama, gösteri gibi etkinlikler kullanıyorum. Böylece somut yaşantı ediniyorlar.(K.1)

... Tarihi varlıklar ile ilgili gözlem yaptırdım.(K.8)

... Sınıf içi grupla öğretim tekniğini genelde tercih ediyorum. Soru cevap yapıyorum. Ardından drama yapıyorum. Böylece bilgileri pekişiyor. (K. 21)

... Sınıf içi etkinlik düzenlerim genelde. Drama, poster hazırlatma ve istasyon tekniğine önem veririm. Çocuklar hem öğreniyorlar hem de derste fazla sıkılmıyorlar. (K.4)

... Grup çalışmasını daha çok tercih ederim. (K.9)

...

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin gözlem becerisini öğrencilere kazandırırken hangi araç gereçlerden yararlandıkları alt problemine ilişkin bulgular

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin gözlem becerisini kazandırırken hangi araç gereçleri kullanıyorsunuz sorusuna mülakata katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin % 28'i harita (kabartma- fiziki harita) kullandıklarını, % 14'ü Çalışma kağıtları-resimli tarih dergileri kullandıklarını, % 24'ü ders kitabı-öğretmen kılavuz kitabı kullandıklarını, % 5'i öğrencilerle materyal yaptıklarını ve kullandıklarını, % 29'u sınıf içinde internet ve projeksiyon kaynaklarına başvurduklarını belirtmektedirler. (Tablo 10)

Tablo 10. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin gözlem becerisini öğrencilere kazandırmada kullandıkları araç gereçlerin dağılımları

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin Gözlem becerisini öğrencilere kazandırmada kullandıkları araç gereçler	f (frekans)	% (yüzde)
Harita kullanımı	6	% 28
Çalışma kağıtları-resimli tarih dergileri Kullanımı	3	% 14
Ders kitabı- Öğretmen kılavuz kitabı	5	% 24
Materyal yapımı ve kullanımı	1	% 5
İnternet ve projeksiyon Kullanımı	6	% 29
TOPLAM	21	% 100

Verilere göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin gözlem becerisini öğrencilerine kazandırmada harita kullanımı, internet ile projeksiyon kullanımının daha fazla kullanıldığı ön plana çıkmıştır. Görüşme sonuçlarında not alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin ifadelerinden bazıları örnek olarak aşağıda belirtilmiştir.

... Derslerimde gözlem becerisini kazandırırken görseller ve kılavuz kitabından ziyade öğrencilerimin de katkı sağladığı kendi materyallerimi kullanıyorum. Bu materyallerin öğrencilere çok faydalı olduğunu öğrencilerimin başarılarından anlıyorum. (K3)

... Derslerimde gözlem becerisini kazandırırken genelde harita kullanırım. Harita, özellikle kabartma haritaları çocuğun dikkatini çok çekiyor ve çocuğu derse güdülüyor. (K5)

... Derslerimde gözlem becerisini kazandırırken ders kitabı ve bizi yönlendiren öğretmen kılavuz kitaplarını kullanıyorum. Bu kaynakların yeterli olduğunu düşünüyorum. (K12)

... Gözlem becerisini öğrencilere kazandırmada okulumuzun olanaklarından yararlanıyorum. Okulumuzun araç gereç olanakları çok iyi olduğundan gözlem becerisini kazandırmada çok zorlanmadım. İnternet ve projeksiyon kullanıyorum. Akıllı tahtalarda faaliyete geçti. (K18)

...

Öğrencilerin gözlem becerisini geliştirmek için sosyal bilgiler öğretmenlerinin ne tür etkinlikler (okul içi-dışı) yaptığı alt problemine ilişkin bulgular

Gözlem becerisini geliştirmede ne tür etkinlikler yaptıkları sosyal bilgiler öğretmenlerine sorulduğunda öğretmenlerin % 48'i okul dışı etkinlik düzenlediklerini, % 33'ü okul içi etkinlikler düzenlediklerini, % 19'u ise hiçbir etkinlik yaptırmadıklarını ifade etmişlerdir. (Tablo 11)

Tablo 11. Öğrencilerin gözlem becerisini geliştirmek için sosyal bilgiler öğretmenlerinin ne tür etkinlikler (okul içi-dışı) yaptığının dağılımı

Gözlem becerisini öğrencilere Kazandırmada sosyal bilgiler Öğretmenlerinin ne tür etkinlikler Düzenledikleri	f (frekans)	% (yüzde)
Okul dışı etkinlik yaptırdım	10	48
Okul içi etkinlik yaptırdım	7	33
Hiçbir etkinlik yaptırmadım	4	19
Toplam	21	100

Bu verilere göre gözlem becerisini kazandırmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı etkinliklere daha fazla yer verdikleri görülmüştür. Görüşme sonuçlarında not alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin ifadelerinden bazıları örnek olarak aşağıda belirtilmiştir.

… Gözlem becerisini kazandırmak için özellikle okul dışı etkinlik yaptırdım. Çevreyle ilgili gözlem yaptırdım. Röpartaj yaptırdım.(K.20)

... Çocukları müzeye götürdüm. Doğa gezisinde bulunmadım ama doğa videoları izleterek çocukların gözlem becerisinin gelişimini sağladım.(K.9)

... Okul dışı etkinlik bu okulda yapmadım. Daha önceki okulumda gezi düzenledim. Konumuz ve becerimiz amacına uygun olarak öğrenciler tarafından anlaşıldı. (K.15)

... Sizin bu gözlem beceri hakkında olan çalışmanız tam olarak geçen hafta okul dışında öğrencilerle yaptığımız doğa gezisine değinmektedir. Öğrencileri doğa gezisine götürmemdeki amaç, öğrencilerin gözlem becerisini kazanmalarını ve bu beceriyi kazandıklarındaki öğrencilerdeki değişimi fark etmek içindir. Öğrencilerimin bakmak ile görmek arasındaki farkı anlamalarını istiyorum. (K.7)

... Kaz gölü, çanakkale gezisi, müze gezisi, Atatürk evi gezisi ve huzurevi gezisi yaptık. 5. Sınıf öğrencileri ile yaptığım bu gezilerin, öğrencilerin çevre ve toplum hakkında gözlem becerilerinin gelişimine hizmet ettğini düşünüyorum. (K.5)

... Okul dışı bir etkinlik yapmadım çünkü gerekli izin almalar, okul dışında öğrenci sorumluluğu ve velilerin izinleri gerektiğinde velilerin tutarsız tutumları okul dışında yapacağım etkinlikleri engelledi. Okul içinde ise materyal kullanmayı daha çok tercih ediyorum. Öğrenciye yönelik yaptığım kabartma haritalar ve panolar sayesinde öğrencinin gözlem becerisini geliştirmeyi planlıyorum. (K.2)

... Okul dışı etkinlik yaptırmadım. Ders saatleri uygun olmadığı için zamanım yok. (K.11)

...

Sosyal bilgiler öğretmenlerine göre 5. sınıf sosyal bilgiler öğretim programında yer alan gözlem becerisinin kazanımı konusunda ortaokullarda verilen MEB sosyal bilgiler dersi kaynaklarının yeterliliği alt problemine ait bulgular

Sosyal bilgiler öğretmenleri ile yapılan mülakat da gözlem becerisinin kazanımı konusunda MEB sosyal bilgiler ders kaynaklarının yeterliliğine sosyal bilgiler öğretmenlerinin % 86'sı yeterli değil cevabını vermişlerdir. % 14'ü yeterli ama geliştirilmeli cevabını vermişlerdir. % 0'ı bence yeterli cevabını vermişlerdir. (Tablo 12)

Tablo 12. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin gözlem becerisini kazanımında MEB sosyal bilgiler dersi kaynaklarının yeterliliğine ilişkin görüşlerinin dağılımı

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin gözlem becerisinin kazanımında MEB sosyal bilgiler ders kaynaklarının yeterliliğine ilişkin görüşleri	f (frekans)	% (yüzde)
Yeterli	0	0
Yeterli ama geliştirilmeli	3	14
Yeterli değil	18	86
Toplam	21	100

Bu verilere göre Sosyal bilgiler öğretmenlerinin 5. sınıf sosyal bilgiler öğretim programında yer alan gözlem becerisinin kazandırılması konusunda MEB sosyal bilgiler ders kaynaklarının yeterli olmadığı görüşü ortaya çıkmıştır.

Bu görüşme sonucunda not alınan sosyal bilgiler öğretmen ifadelerinden bazıları örnek olarak aşağıda belirtilmiştir.

… Sosyal bilgiler ders kitaplarının yeterli olmadığını düşünüyorum. Kazanımlar konular ve beceriler ile uyumsuz.(K.10)

... Gözlem becerisine yönelik birçok etkinlik programda var zaten. Her şey öğretmende bitiyor. Kitaplar ne derece iyi olursa olsun öğretmen kişisel ve mesleki alanda belirli bir gelişim sağlamamışsa sonuç değişmez.(K.17)

… Hayır. Hiçbir kitap öğrenmede tek başına yeterli değildir.(K.21)

... Yeterli değil. Ders kitabındaki beceriler daha hayata dönük olabilir. Etkinlikler kaliteli ve verimli değil.(K.19)

...

Sosyal bilgiler öğretmenlerine göre, gözlem becerisinin kazandırılmasında ortaokul ve ortaokulun bulunduğu sosyal çevrenin uygunluğu alt problemine ait bulgular

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin bulunduğu ortaokul ve ortaokulun bulunduğu çevrenin gözlem becerisini kazandırmadaki işlevi mülakata katılan sosyal bilgiler öğretmenlerine sorulduğunda % 33'ü çevrenin uygun olduğundan bahsetmişlerdir. % 62'si çevrenin uygun olmadığından bahsetmişlerdir. % 5'i çevrenin hiçbir etkisi olmadığından bahsetmişlerdir. (Tablo 13)

Tablo 13. Sosyal bilgiler öğretmenlerine göre ortaokul ve ortaokulun bulunduğu sosyal çevrenin gözlem becerisinin kazandırılmasına uygunluğunun dağılımı

Sosyal bilgiler öğretmenlerine göre ortaokul ve ortaokulun sosyal çevresinin gözlem becerisinin kazandırılmasına uygunluğu	f (frekans)	% (yüzde)
Uygundur	7	33
Uygun değildir	13	62
Herhangi bir etkisi yoktur.	1	5
Toplam	21	100

Bu verilere göre ortaokul ve ortaokulun bulunduğu çevre gözlem becerisinin kazanımı konusunda uygun olmadığı sonucuna varılmıştır. Bu görüşme sonucunda not alınan sosyal bilgiler öğretmen ifadelerinden bazıları örnek olarak aşağıda belirtilmiştir.

… Okulumuz şehir merkezinde olduğu için trafik problemimiz var. Gözlem becerisinin kazanımı konusunda kalabalık sınıfları bir yerlere götürüp onların gözlem becerilerini geliştirmek zor oluyor. (K.4)

… Gözlem becerisi konusunda köy okulu olarak şanslıyız. Bölgelerini tanıma ve çevreyi gözlemleme açısından çok iyi ama şehir merkezindeki okullar kadar da biz şanslı değiliz. Müzeler, tarihi mekânları görmede ulaşım sıkıntısı çekiyoruz. (K.18)

… Okul çevresi okulların gözlem becerisinin gelişimine uygun değil. Şehirin tam ortasında kalan okullar, bahçesi olmayan kalabalık okullar… (K.14)

… Okulda gözlem yapabileceği çok şeyler yok. Öğrenci neyi gözlemlesin. Tabiat resimleri olmalı, panolarda resim olmalı, çocuk doğanın, çevrenin ne olduğunu resimlerde görüyor sadece. (K.6)

… Bulunduğumuz okul ortamı, velilerin bilinçli düzeyi ve eğitim seviyeleri ile hazırbulunuşlukları yüksek olduğu için nitelikli çalışma imkânına sahibiz. Bu durum diğer beceriler gibi gözlem becerisininde gelişimine katkı sağlıyor. (K.2)

…

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin, gözlem becerisini öğrencilere kazandırmaya yönelik çalışmalar yaptıklarında öğrencilerin gözlem becerisi konusunda istenen davranışları yansıtma durumları alt problemine ait bulgular

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin gözlem becerisini kazandırma konusunda yaptıkları çalışmalar sonucunda öğrencilerin istenen davranışları sergileyip sergilememe sorusu mülakata katılan sosyal bilgiler öğretmenlerine sorulduğunda % 81'i öğrencilerinin istenen davranışları sergiledikleri, % 14'ü istenen davranışı sergilemedikleri, % 5'i herhangi bir değişim olmadığından bahsetmişlerdir. (Tablo 14)

Tablo 14. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin, gözlem becerisini öğrencilere kazandırmaya yönelik çalışmalar yaptıklarında öğrencilerin gözlem becerisi konusunda istenen davranışları yansıtma durumlarının dağılımı

Gözlem becerisine yönelik çalışmalar yapıldığında öğrencinin istenen davranışı yansıtıp yansıtmama konusuna dair sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri	f (frekans)	% (yüzde)
İstenen davranış sergilenmiştir	17	81
İstenen davranış sergilenmemiştir	3	14
Herhangi bir değişim olmamıştır	1	5
Toplam	21	100

Bu verilere göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin önemli bir kısmına göre, gözlem becerisini kazandırdıklarına öğrencilerin çoğunun istenen davranışları sergilediklerini ifade etmişlerdir. Bu görüşme sonucunda not alınan sosyal bilgiler öğretmen ifadelerinden bazıları örnek olarak aşağıda belirtilmiştir.

... Çevrelerini daha iyi gözlemleme kabiliyetine kavuşuyorlar. (K.13)

... Çevrelerini daha iyi tanıyorlar ve bundan olumlu etkileniyorlar. (K.21)

... Gözlem becerisi sayesinde olayları ve olguları daha iyi anlıyorlar, yorumluyorlar, karar veriyorlar. Problem çözme becerileri gelişiyor. (K.2)

... Her türlü siyasi, sosyal, ekonomik, vs. olayları gayet rahat gözlemleyip tavır takınabiliyorlar. (K.9)

... Öğrencilerin merak duygularının gelişmesine imkân sağlıyor. Merak duygusu gelişen insan da olaylara ve olgulara daha dikkatli bakıyor. (K. 7)

...

BÖLÜM V

TARTIŞMA

Bu bölümde sosyal bilgiler öğretmenleri ile yapılan mülakat sonucunda elde edilen bulgular tartışılacaktır.

Tartışma

Sosyal bilgiler öğretmenleri ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşmede, ilk olarak gözlem becerisinin tanımını yapabilmeyle ilgili sosyal bilgiler öğretmenlerinin durumları belirlenmeye çalışılmıştır. Yarı yapılandırılmış mülakat tekniği uygulandığından, sorularda esnek bir yaklaşım sergilenmiştir. Mülakatta yer alan diğer sorularla sosyal bilgiler öğretmenlerinin ifadelerindeki güvenirliliğin sağlanması amaçlanmıştır. Görüşmeye katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin sorulara verdikleri cevaplarla gözlem becerisi hakkındaki bilgileri açık bir şekilde ortaya çıkarılmıştır.

Sosyal bilgiler öğretmenleri ile mülakata gidilmeden önce randevu alınmış fakat konunun ne olduğu ile ilgili görüşme başlayana kadar bir bilgi verilmemiştir. Buradaki amaç sosyal bilgiler öğretmenlerinin bu soruya ait bilgilerini ifade ederken başka kaynak ve kişilerden etkilenmesini önlemektir. Yine görüşme yapılırken görüşmenin başbaşa yapılması ve ortamda kimsenin olmaması sağlanarak sosyal bilgiler öğretmenlerinin bu soruya daha rahat ve güvenilir cevaplar vermesi sağlanmıştır.

Görüşmede, yarı yapılandırılmış görüşme tekniği uygulandığı için sosyal bilgiler öğretmenlerine gözlem becerisinin tanımı direk olarak sorulmamış, sosyal bilgiler programında yer alan gözlem becerisi hakkında bilgilerinin ortaya konulmasıyla görüşmeye başlanılmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin konuyla ilgisi olmayan cevaplar vermesi engellenmiştir.

Gözlem becerisinin tanımı hakkında bilgileri elde etmeye çalışırken, sosyal bilgiler öğretmenlerinin düşüncelerine, görüşme öncesinde ve görüşme sırasında bu kadar önem verilme nedeni, gözlem becerisi hakkında yeterli bilgiye sahip olup olmama durumunun görüşmenin diğer sorularına yön vereceği ve güvenirliği etkileyeceği düşüncesiyledir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin önemli bir kısmının gözlem becerisi hakkında yeterli derecede bilgi sahibi oldukları sonucuna ulaşılmıştır ama bunun kavram olarak kalmaması gerektiğini görüşmede sosyal bilgiler öğretmenleri özellikle belitmişlerdir. Gözlem becerisinin bilinmesinin öğretmen ve öğrenci için faydasının ancak uygulama olursa gerçekleşeceğini görüşmeye katılanların önemli bir kısmının söylemesi dikkate değer bir sonuçtur.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersine özgü gözlem becerisi hakkında yeterli bilgilerinin olup olmama durumlarının incelendiği araştırmalara rastlanmasa da benzer araştırmalar mevcuttur. Sosyal bilgiler dersinde kazandırılması gereken beceriler hakkında sosyal bilgiler öğretmenlerinin bilgi düzeylerinin incelendiği bu araştırmalarda birbiriyle örtüşen ve farklılık gösteren sonuçlara rastlanmaktadır.

Yapılan litaratür taramalarında sosyal bilgilere özgü gözlem becerisi ile bizzat ilgili bir çalışmaya rastlanmamış ama Safi, (2010) Sosyal bilgiler öğretmenlerinin mekânı algılama becerisinin geliştirilmesi üzerine görüşlerini ortaya koyduğu çalışmasında yapılan anket ve görüşme sonucunda sosyal bilgiler öğretmenlerinin mekânı algılama becerisi hakkında yeterli bilgiye sahip oldukları sonucuna ulaşmıştır.

Bu sonuç gözlem becerisinin tanımı ile ilgili varılan sonuç ile benzer gözükmektedir ancak çalışmada yapılan anket ve görüşmelerde sosyal bilgiler öğretmenleri konu ile ilgili bilgileri, daha çok internetten veya mekânı algılama becerisini bilen birisinden aldıklarını söylemişlerdir. Bu durum mekânı algılama konusunda sosyal bilgiler öğretmenlerinin bilgi sahibi olmadığını gösterir. Bilgi sahibi olmama gerekçesi olarak MEB tarafından verilen öğretim programında, tanıtıcı seminerler ve hizmetiçi kurslarda mekânı algılama kavramının geliştirilmesi hakkında yeterli açıklamalar yapılmadığını ifade etmişlerdir.

Akyürek, (2013) çalışmasında girişimcilik becerisi hakkında ilköğretim öğretmenlerinin yeterli bilgiye sahip olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Yine Mutluer, (2013) yaptığı çalışmasında sosyal bilgiler öğretmenlerinin önemli bir kısmının sosyal bilgiler dersinde öğretimi yapılabilecek, müfredatta yer alan beceriler ve bu becerilerin öğretimi hakkında yeterince bilgilerinin olmadığı sonucuna İzmir Menemen örneklemi ile ulaşmıştır. Yapılan bu çalışmalarda varılan sonuçlar gözlem becerisi hakkında çalışmamızda sonuç itibari ile farklıdır. Bu çalışmada mülakat yapılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin önemli bir kısmının gözlem becerisi hakkında tam bir bilgiye sahip oldukları ortaya çıkmıştır. Gözlem becerisini bilmeleri ve gözlem becerisinin programdaki yerini mülakata katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin açıklamaları çalışamamızın önemli bulguları arasındadır.

Çalışmamızda sosyal bilgiler öğretmenlerinin gözlem becerisi hakkında bilgi sahibi olmaları sonucuna ulaşma durumunu göz önüne aldığımızda Mutluer'in çalışması ile tam tersi bir sonuç çıkması dikkate değer bir durumdur.

Elikesik, (2013) araştırmasında sosyal bilgiler öğretmenlerinin empati becerisi hakkındaki bilgilerini mülakat soruları ile yoklamıştır. Empati becerisi hakkında tam olarak bilgi sahibi olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bütün bu sonuçlar göstermektedir ki beceriler hakkında bilgi sahibi olma konusunda sosyal bilgiler öğretmenleri arasında farklılıklar mevcuttur.

Programda yer alan gözlem becerisinin yerinin uygunluğu hakkında sosyal bilgiler öğretmenlerinin düşünceleri sorulduğunda sosyal bilgiler öğretmenlerinin önemli bir kısmı gözlem becerisinin programa uygun olduğundan bahsetmişlerdir.

Sosyal bilgiler dersinde çevre, bölge, insan konuları hakkında bilgi edinmeye başlayan çocuğun çevresini gözlemeye başladığını düşündüklerinde, gözlem ve benzeri becerilerin öneminin ortaya çıkacağını açıklamışlardır.

Demir, (2014) çalışmasında araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenleri, sosyal bilgiler dersi 5. Sınıf öğretim programı ile ilgili olumlu görüşlere sahiptirler. Bulgularına göre öğretmenler, öğretim programının bireysel ve toplumsal ihtiyaçlara cevap verir nitelikte olduğundan 5. Sınıf öğretim programı konularının öğrencilerin hazırbulunuşluluk düzeyine uygun olduğunu ve öğrencileri ileriki sınıflara tam anlamıyla hazırladığından bahsederler. Yapılan bu çalışma genel olarak 5. Sınıf programını alsa da içerik olarak çalışmamızdaki bulgular ile aynı sonuca ulaşmıştır. Çalışmamızın bu çalışmadan farkı; sosyal bilgiler öğretmenlerinin, programdaki içeriğin iyi ama öğretiminin çok sıkıcı olduğunu söylediklerinden bahsederken çalışmamızda sosyal bilgiler öğretmenleri, aksine içeriğin öğretiminin zevkli olduğundan bahsetmişlerdir. Öğrencilerin ortaokula geçme ve yeni konuları öğrenmede hevesli olduklarını belirttiklerini ifade etmişlerdir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin gözlem becerisinin kazanımı ve gelişimi konusundaki çalışmalara katılıp katılmama durumları sorulduğunda, önemli bir kısmının çalışmalara katılmadıkları araştırma sonucunda ortaya çıkmıştır. Gerekçe olarak yoğun program ve ders yükünün olması, okuldan sonra zaman kalmaması, vb. nedenlerdir. Yine sosyal bilgiler öğretmenleri buna ek olarak kitap dergi vb. gibi kaynaklardan ihtiyaç olduğunda yararlanmaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Bütün bu gerekçelere rağmen çalışmalara katılmayan sosyal bilgiler öğretmenlerinden çoğu katılmak istediklerini ifade etmişlerdir ama gerekli konferans, seminer, vb. etkinlikler olduğunda ise gerekli duyurular yapılmadığını ifade etmişlerdir.

Safi, (2010) yaptığı çalışmasında aynı soruyu sosyal bilgiler öğretmenlerinin mekânı algılama becerilerinin gelişimi üzerine kitap dergi takip ettiniz mi tarzında sormuştur. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin mekânı algılama becerisinin geliştirilmesi ile ilgili kitap dergi vb. takip etmedikleri görülmüştür. Gerekçe olarak mekânı algılama becerisi ile ilgili yayınların azlığı gösterilmiştir.

Araştırma becerilerin gelişimi konusunda sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynakları ve çalışmaları incelemediği sonucuyla araştırmamızla benzerlik gösterir. Bu çalışmamızın benzer çalışmalardan farkı ise sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşmeler sonucunda çalışmaları takip etmediklerini ama gözlem becerisiyle ilgili konferans, seminere katılma konusunda istekli olduklarını söylemeleridir. Ayrıca yönlendirilmek ve beceriler konusunda bilgilendirilmek istediklerini ifade etmeleri çalışmanın diğer önemli bir sonucudur.

Arkan, (2011) sosyal bilgiler öğretmenlerinin gözlem becerisini kazandırmada öğretim yöntemi kullanırken hangi yöntemlerden yararlandıkları alt problemimize yakın bir araştırma yapmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde genelde problem çözme yöntemini daha çok kullandıkları sonucuna ulaşmıştır. Problem çözme yönteminin çocuğun sosyal bilgiler dersine yönelik başarısını artırdığını çalışma sonucunda belirtmiştir.

Sosyal bilgiler öğretmenleri ile yapılan görüşmelerde sosyal bilgiler programında yer alan gözlem becerisini kazandırırken genelde problem çözme yöntemini kullandıkları ortaya çıkmıştır. Problem çözme yöntemini tercih etme nedenleri olarak çocukların ilkokul modundan çıkmalarının zor olması ve halen çocuk gibi davranması ve sırada uzun süre oturmasının dikkat dağınıklığına neden olmasıyla problem çözme yönteminin daha uygun olduğunu söylemişlerdir. Bir sorun ortaya koymak vu bunu öğrenciye çözdürmek ve öğrencilere sorumluluk vermenin öğrencinin dikkatini çektiğinden ve öğrencinin gözlemleme kabiliyetinin gelişimini sağladığı belirtmişlerdir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin gözlem becerisi kazandırırken genelde grupla öğretim tekniklerini kullandıklarını, bunlardan poster hazırlatma, afiş, pano hazırlama, görsel izleme gibi teknikleri grupla beraber yaparak öğrencinin gözlem yeteneğinin gelişmesini sağlamaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir.

Sosyal bilgiler programı 5. sınıf öğretim programında yer alan gözlem becerisini bir sosyal bilgiler öğretmeni olarak öğrencilere kazandırmada genelde harita, projeksiyon, ve internet araçlarını kullanmışlardır.

Gözlem becerisinin kazanımında en önemli aracın harita olması çalışmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin önemli bir kısmının üzerinde durduğu bir durumdur. Özellikle internet ve akıllı tahta kullanımı ile dijital haritaların gözlemleme ve çevreyi tanıma konusunda kullanımı önemle üzerinde durulan bir araç olarak görülür.

Sosyal bilgiler 5. sınıf öğretim programında yer alan gözlem becerisinin geliştirilmesinde sosyal bilgiler öğretmenlerinin önemli bir kısmı *okul dışı etkinlikler* düzenlemişlerdir. Okul dışında yapılan doğa gezisi, müze gezisi ve çevreyi tanıma gibi etkinlikler ile öğrencinin gözlem becerisinin geliştirilmesi için sınıf dışı etkinliklere yer vermişledir. Sosyal bilgiler öğretmenleri okul dışı etkinliklerin (doğa gezisi, çevreyi tanıma, müzeler) gözlem becerisinin gelişimini çok olumlu etkilediğini gözlem becerisi kazanımının sınıf içinde olabildiğini ancak gelişimi konusunda öğrencilerin mutlaka okul dışına çıkarılmaları gerektiğinden bahsetmişlerdir.

Okul içi etkinlik düzenleyenler okul dışı etkinlik düzenlemek istediklerini ancak bunu yapamadıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenler gözlem becerisinin gelişimi üzerine okul içi etkinlikler olamayacağından bahsetmişlerdir ama araştırma sonuçlarında okul dışı etkinliklere yakın okul içi etkinliklerde azımsanmayacak derecededir.

Sosyal bilgiler öğretmenleri bunun gerekçesi olarak; gözlem becerisinin gelişimi için sınıf dışı etkinlik yapmanın gerekli olduğunu fakat okulun bulunduğu ortam ve koşulların buna uygun olmadığını söylemişlerdir. Genelde şehir merkezindeki okulların doğa ve çevre gezileri mümkün olmamıştır. Genelde müzelere götürülmüşlerdir. Merkeze bağlı köylerdeki ortaokullar ve şehir merkezinden biraz uzak mahallelerdeki okulların bu konuda ki okul dışı etkinliğinin daha fazla olduğundan bahsetmişlerdir.

Çevre ve doğa gezileri ile müze gezilerine sosyal bilgiler öğretmenleri tarafından gerekli izinler alınarak götürülmüşlerdir.

Özkan, (2009) çalışmasında okul dışı etkinliğinin öğrencinin başarısına olumlu etki yaptığından bahsetmesi Yorulmaz, (2016) çalışmasında okul dışı etkinliklerden olan müzellerin özellikle sosyal bilgiler dersine fayda sağladığı, müzelerin geçmişi öğrenmede merak duygularını harekete geçirip olayları gözlemleyebilmeleri konusunda öğrencileri motive ettiğini belirtmesi çalışmamızla aynı yönde bir sonuca ulaştıklarını gösterir.

Bu çalışmalarda varılan sonuçlar ile çalışmamızın farklılığı olarak Özkan, (2009) çalışmasında sınıf dışı etkinliğin önemine değinirken, Yorulmaz, (2016) çalışmasında müzenin olumlu olmasının önemine değinmiştir. Çalışmamızda ise gözlem becerisinin önemine değinilmiş, gözlem becerisinin kazanımında etkinlikler araştırılmış, gözlem becerisinin kazandırılıp geliştirilmesinde sınıf dışı etkinliklerin daha çok kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Sosyal bilgiler öğretmenlerine göre 5. Sınıf sosyal bilgiler öğretim programında yer alan gözlem becerisinin kazanımı konusunda ortaokullarda verilen MEB sosyal bilgiler dersi kaynaklarının yeterli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. MEB sosyal bilgiler kaynaklarının yeterliliği konusunda görüşmeye katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin hiçbirinin olumlu yanıt vermemesi bu çalışmada önemli bulgular arasında yer almaktadır.

Hayırsever, (2010) çalışmasında sosyal bilgiler öğretmenlerinin önemli bir kısmının sosyal bilgiler ders, öğretmen kılavuz ve öğrenci çalışma kitaplarının sosyal bilgiler öğretim programında kazandırılması hedeflenen temel beceriler açısından uygun olmadığı görüşünü bildirdiklerini ifade etmiştir. Çalışmamızın farklılığı gözlem becerisi hakkında görüşme yapılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin hiçbirinin yeterli olduğu görüşünü ortaya koymamaları olmuştur. Gerekçe olarak kitapların gözlem becerisinin kazanımında içerik ile etkinliklerinin uyumsuz olduğundan, belli başlı etkinlikler verildiğinden bunların ise öğrencilerin çevresini yansıtmadığından söz etmişlerdir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerine göre, gözlem becerisinin kazandırılmasında ortaokul ve ortaokulun bulunduğu çevrenin uygunluğuna sosyal bilgiler öğretmenlerinin önemli bir kısmı uygun değil cevabının vermişlerdir.

Gerekçe olarak ortaokulların bulunduğu çevrelerin ortaokullara uygun şekilde dizayn edilmemesi gösterilmiştir.

Demir, (2012) çalışmasında okul çevresinin düzenlenmesinin öğrencilerin çevreye duyarlılığını artırdığını, öğrenci başarısını artırdığı sonucuna ulaşmıştır. Çalışmamız bu çalışma ile benzer sonuçlara ulaşmıştır ancak çalışmamızda çevrelerini gözlemleme konusunda ve çevreyi algılamada şehir içi ortaokulları ile dış mahalleler, kasabalar ve köylerde bulunan ortaokullarda önemli bir farklılık bulunmuştur.

Kan, (2006) çalışmasında sosyal ve ekonomik çevresi daha iyi olan okullarda yetişen öğrencilerin kazandırılması gereken becerileri kazandıkları, becerileri kazanırken de daha etkin oldukları sonucuna ulaşmıştır.

Çevre düzenlemesi olsa dahi şehir merkezinden uzak olan bölgelerdeki ortaokullardaki öğrenciler sosyal bilgiler öğretmenlerine göre, gözlem becerisini kazanma konusunda daha şanslılardır. Çevreyi inceleme doğa gezisi yapma, müze gezileri düzenleme konusunda daha aktifdirler. Bu çalışmada önemli bir bulguda müzelere ve tarihi mekânlara uzak olan ortaokullardaki öğrenciler yakın olan öğrencilere göre daha fazla etkinlik yapabiliyor olmalarıdır.

Sosyal bilgiler öğretmenleri programda yer alan gözlem becerisini öğrencilere kazandırmaya yönelik çalışmalar yaptıklarında öğrenciler istenen davranışlar olan çevreyi algılama, olaylara farklı açıdan bakabilme, olayları kendine göre değerlendirebilme, konular ve kişiler arası bağ kurabilme gibi davranışları sergileyerek istenen yönde davranış sergilemişlerdir.

Yönev, (2008) yaptığı çalışmada tarih derslerindeki konuların en sağlıklı ve kalıcı bir şekilde öğrenmenin yollarından birininde gözlem ve inceleme olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu yolla öğrencinin birçok duyusuna hitap edilerek etkili, kalıcı ve doğru bir öğrenme ortamı hazırlanacağından bahsetmiştir.

Açar, (2010) çalışmasının çalışmamızla benzer özelliği bulguların aynı yönde olmasıdır. Öğrencilerine gözlem gezisi uyguladığında öğrencilerinin çevre duyarlılıklarının anlamlı düzeyde yükseldiği sonucuna ulaşmıştır.

Araştırmamızın aynı yönde bulgulara ulaşan bu çalışmalardandan farklı yönü, çalışmamızın, gözlem becerisinin kazanımının öğrenciye yansımasından ziyade bu konuda sosyal bilgiler öğretmenlerinin gözlemlerini araştırmaktır.

Gözlem becerisini kazandıran sosyal bilgiler öğretmeninin öğrencisinin, hayata ve olaylara bakışında, nesneleri yorumlamasında neleri değiştirdiğini fark etme durumu olumlu yönde değişmiştir.

Yapılan bu çalışmalar neticesinde sosyal bilgiler öğretmenlerinin, gözlem becerisini öğrencilere kazandırmaya çalıştıklarında, öğrencilerde istenen yönde bir davranış ortaya çıkacağı anlaşılmıştır.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç

Yapılan analizler sonucunda araştırma kapsamında ortaya çıkarılmaya çalışılan alt problemlere yönelik sonuçlar şu şekildedir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin 5. Sınıf öğretim programında yer alan gözlem becerisini nasıl tanımlarsınız birinci alt problemine karşılık olarak araştırmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin önemli bir kısmı gözlem becerisinin tanımını doğru yapmıştır. Gözlem becerisinin tanımını doğru yapan sosyal bilgiler öğretmenleri gözlem becerisinin programındaki yerini de belirterek bu konuda bilgi sahibi olduklarını ortaya koymuşlardır.

Sosyal bilgiler öğretmeni olarak gözlem becerisinin programdaki yeri hakkında görüşleri nelerdir ikinci alt problemine karşılık olarak araştırmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Mülakata katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin önemli bir kısmı gözlem becerisi hakkında olumlu görüşler ileri sürmüşlerdir. Gözlem becerisinin tamda olması gerektiği sınıf ve seviyede olduğunu belirtmişlerdir.

Sosyal bilgiler öğretmeni olarak sosyal bilgiler 5. sınıf öğretim programındaki gözlem becerisi hakkında herhangi bir çalışmaya katıldınız mı üçüncü alt problemine karşılık olarak araştırmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin önemli bir kısmı gözlem becerisi hakkında herhangi bir çalışmaya katılmamışlardır. Mülakat yapılan öğretmenler gözlem becerisi hakkında herhangi bir çalışmaya yeterince katılmadıklarını zamanının olmadığı ya da çalışmalar yapıldığında katılımımız için yönlendirme ve bilgilendirme eksikliklerinin olduğunu dile getirmişlerdir.

Gözlem becerisinin kazanımında sosyal bilgiler öğretmenlerinin hangi öğretim yöntem veya yöntemleri kullandıkları dördüncü alt problemine karşılık olarak araştırmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenleri gözlem becerisinin gelişiminde genelde problem çözme yöntemini kullanmışlardır.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin birçoğu dersin başında genelde küçük bir bilgi verdikten sonra gözlem becerisinin kazanımı ve gelişimi için problem çözme yöntemine başvurmuşlardır çünkü gözlem becerisinin kazanımında anlatım yönteminin elverişli olmadığını ifade etmişlerdir. Gözlem becerisi tamamen uygulamaya dönük olan, bireyin algılamalarına dayalı öğretmeni pasif kılan bir beceri şekli olduğundan bahsetmişlerdir.

Gözlem becerisinin kazanımında sosyal bilgiler öğretmenlerinin hangi öğretim teknik veya tekniklerini kullandıkları beşinci alt problemine karşılık olarak araştırmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Gözlem becerisinin kazanımında sosyal bilgiler öğretmenleri ağırlıklı olarak grupla öğretim tekniğini kullanmışlardır. Grupla öğretim yapan öğretmenler drama, poster hazırlama, istasyon tekniklerine başvurmuşlardır. Neden olarak olay ve olguları algılayıp karar vermesinde yaptığı bu etkinlikleri gözlemlemesi ve gözlem sonuçlarını tahlil etmesinin sağlanması gösterilebilir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin gözlem becerisini öğrencilere kazandırırken hangi araç gereçlerden yararlanıyorsunuz altıncı alt problemine karşılık olarak araştırmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenleri gözlem becerisinin kazanımı için genelde harita, internet ve projeksiyon araç gereçlerine daha fazla ağırlık verdiklerini ifade etmişlerdir.

Harita, projeksiyon ve internet kullanımı öğrencilerin gözlem becerisinin kazanımında yaygın kullanılan araçtır sonucuna ulaşılmıştır.

Sınıf ortamında gözlem becerisinin kazanımında görsellik yönünden bu araç gereçlerin kullanımının amacına daha fazla hizmet ettiğini söylemişlerdir.

Öğrencilerin gözlem becerisini geliştirmek için sosyal bilgiler öğretmenlerinin ne tür etkinlikler (okul içi-dışı) yaptıkları yedinci alt problemine karşılık olarak araştırmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Öğrencilerin gözlem becerisinin gelişimi için sosyal bilgiler öğretmenleri ağırlıklı olarak okul dışı etkinlik yapmışlardır. Genelde okulun fiziki şartlarından yakınan sosyal bilgiler öğretmenleri için dikkate değer bir sonuçtur. Okul dışı etkinlik yapmanın öğrencinin gözlem yeteneğini geliştirdiğini, çevresine bakış açısını değiştirdiğini, olaylara yönelik davranışlarında değişmeye neden olduğunu ifade etmişlerdir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerine göre 5. sınıf sosyal bilgiler öğretim programında yer alan gözlem becerisinin kazanımı konusunda ortaokullarda verilen MEB sosyal bilgiler ders kitaplarının yeterli olup olmadığı sekizinci alt problemine karşılık olarak araştırmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Sosyal bilgiler öğretmenlerine göre ortaokullardaki MEB sosyal bilgiler ders kitaplarının, gözlem becerisinin öğretiminde yeterli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu alt probleme ait bulgularda mülakata katılan öğretmenlerin tamamı MEB sosyal bilgiler ders kitaplarının yeterliliği hakkında, ''yeterlidir'' ibaresini kullanmamıştır.

Görüşme yapılan öğretmenlerin çoğunluğu tarafından varılan bu sonuç dikkat çekmektedir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerine göre, gözlem becerisinin kazandırılmasında ortaokul ve ortaokulun bulunduğu sosyal çevrenin uygunluğu dokuzuncu alt problemine sosyal bilgiler öğretmenlerinin önemli bir kısmı uygun değil cevabını vermişlerdir. Ortaokulun bahçesinin uygun olmaması, sosyal bilgiler labaratuvarın eksikliği, sınıf ve okulların kalabalık olmasının etkisinden bahsetmişlerdir.

Öğrencilerin gözlem becerisini kazandıklarında istenen davranışları yansıtma durumları hakkında sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri onuncu alt problemine karşılık olarak araştırmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Gözlem becerisini kazanan öğrencinin uygun davranışlar sergilediği sosyal bilgiler öğretmenlerinin önemli bir kısmı tarafından ifade edilmiştir. Gözlem becerisi kazanan öğrencinin davranışsal yönden değişmelerinin olduğunu ve gerçekten istenen yönde davranış gösterdiklerini sosyal bilgiler öğretmenleri ifade etmişlerdir

Öneriler

Programa yönelik öneriler

Sosyal bilgiler programı ve beceriler hakkında sosyal bilgiler öğretmenleri bilgi sahibidirler ama sosyal bilgiler ve beceriler hakkında daha fazla bilgilendirme yapılması gerekmektedir. Gözlem becerisi kazanımı konusunda etkili yöntem ve teknikler araştırılıp paylaştırılabilir.

Gözlem becerisini kazandırmak, geliştirmek ve bütün diğer sosyal bilgiler konuları için her okulda sosyal bilgiler dersliği oluşturulabilir.

Beşinci Sınıf sosyal bilgiler dersindeki var olan gözlem becerisini öğrencilerin kazanması konusunda laboratuvarın olması gerekmektedir.

Gözlem becerisinin kazanımında laboratuvarın olması birçok etkinlik yapılmasının önünü açar. Bu durum öğrencinin çok fazla uyarıcı almasını sağlar ve bizzat gözlemleme imkânı sunar.

Bazı konularda özellikle doğa- tarih ve toplumsal konularda gözlem yapılması zorunlu olmalıdır. Okul idaresi de bu duruma göre program hazırlayıp, gözlem yapılmasına destek verebilir.

Kazandırılması planlanan becerileri kazandıramamanın en büyük problemi ezberci bir sistemin parçası olunmasıdır. Derslerin sadece sınavlara odaklı (teog vb.). olmaması gerekir.

Beşinci sınıfta gözlem becerisi için harita çok önemlidir. Harita kullanma becerileriyle ilgili 5. sınıflara ek etkinlikler yaptırılabilir.

Beşinci sınıfa giden çocuklar için panolar çok önemlidir. Sınıflar ve koridorlar gözlem becerisi konusunda görsellerle süslenebilir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerine yönelik öneriler

Sürekli bir şekilde değişip gelişen toplumsal yapı ve eğitimde yer alan yeni anlayışlar, öğretmenden beklentileri artırmaktadır. Bu yeni beklentileri karşılayabilmenin ancak öğretmenin yeni şartlara uygun şekilde kendisini geliştirebilmesine bağlıdır.

Sosyal bilgiler öğretmenleri sosyal bilgiler programı hakkında ki yeni gelişmeler ve eğilimler konusunda kişisel gelişimleri için panel, sempozyum gibi çalışmalara katılmalıdırlar. Bunun sonucunda program içerisinde yer alan beceriler konusunda da bilgi sahibi olup nitelikli bilgilerle öğrencilerde gözlem becerisinin gelişimini sağlayabilirler.

MEB Sosyal bilgiler ders kaynaklarına yönelik öneriler

Ders içeriği gözlem becerisini kazandırmak, özellikle de geliştirmek için çok yetersiz. İçerik zenginleştirilmeli.

Öğretmen kılavuz kitabında yapılmasını istedikleri gözlem becerisinin geliştirilmesi etkinliği yapmamız okulumuz için mümkün görünmüyor. Kitaplardaki beceri gelişimi etkinlikleri konusunda belli durumlarda esneklik verilmeli okullara.

Öğretmen kılavuz kitabında gözlem becerisini kazandırma ifadesi kullanılır ama bu durum sosyal bilgiler öğretmenlerine açık kapı bırakmaz. Becerilerin kazanımında öğretmenlerin kısıtlanmaması gerekir.

Öğretmen yetiştiren kurumlara öneriler

Bu becerinin öğrencilerde gelişimini sağlamak için üniversitemizin, laboratuvar ve canlı haritalar kurma ve yerleştirme konusunda görüş ve düşüncelerinden yararlanılabilir.

Alanla ilgili akademisyenlerin ortaokullarımıza gelip gözlem becerisinin kazanımı ve gelişimi konularında sosyal bilgiler öğretmenlerimizle beraber öğrencilere çeşitli etkinlikler yaptırıp gözlem becerisinin etkililiğini ölçebilirler. Böylece program geliştirmede bu gibi çalışmalar önemli veri olarak kullanılır.

Kaynakça:

Açar, S. (2010) İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersinde Gözlem Gezisi Uygulamasının Öğrencilerin Eleştirel Düşünme Becerisine Ve Çevre Duyarlılığına Etkisi, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Sosyal bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale

Açıkgöz, M. (2006) Sosyal Bilgiler Öğretiminde Gezi Gözlem Ve İnceleme Yönteminin Etkililiğinin İncelenmesi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara

Akyürek, Ç. (2013) İlkokul Öğretmenlerinin Girişimcilik Becerisine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans, Çanakkale

Arkan, K. (2011) Sınıf Öğretmenlerinin Problem Çözme Becerisini Kazandırmaya Yönelik Özyeterlilikleri İle İlköğretim Öğrencilerinin Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişki, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul

Ataünal, A. (2003) Niçin ve Nasıl Bir Öğretmen? Milli Eğitim Vakfı Yayınları, Ankara s. 14-15

Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E.K., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2008) Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Ankara, Pegem Akademi ss. 121-123

Coşkun A. (2007) İlköğretim 4. Ve 5. Sınıflar Sosyal Bilgiler Programı Hakkında Öğretmen Görüşlerine Ait Nitel Bir Çalışma (Ankara Örneği), Başkent Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara

Demir, A. (2012) Yeşil Okul: Çevre, Sağlık Ve Eğitime Etkileri, İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Malatya

Demir, M. (2014) Yeni Eğitim Sisteminde (4+4+4) 5. Sınıf Sosyal Bilgiler İle İlgili Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri (Balıkesir İli Örneği), Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir

Elikesik, M. (2013) Sosyal Bilgiler Öğretiminde Empati Ve Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Empatik Becerilerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi, Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Erzurum

Erözkan, A. (2007) Üniversite Öğrencilerinin İletişim Becerilerini Etkileyen Faktörler, Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Dergisi, İstanbul, s. 26, ss. 59-72

Ersoy, A.F. (2007) Sosyal Bilgiler Dersinde Öğretmenlerin Etkili Vatandaşlık Eğitimi Uygulamalarına İlişkin Görüşleri, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Eskişehir

Hayırsever, F. (2010) Sosyal Bilgiler Ders, Öğretmen Kılavuz Ve Öğrenci Çalışma Kitaplarının Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Kazandırılması Hedeflenen Temel Beceriler Açısından Değerlendirlmesi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara

Kan, A. (2006) Yeni İlköğretim Programında Öngörülen Temel Becerileri Kazanmada Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Ve Türkçe Derslerinin Etkilerine İlşkin Öğrenci Görüşlerinin Değerlendirilmesi (Diyarbakır İli Örneği), Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Elazığ

Karasar, N. (2009) Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Nobel Yayıncılık, Ankara, s.75-129

Karataş, Z. (2015) Sosyal Bilimlerde Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi, s.1, ss. 62-80

Korkmaz, S. (2014) 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Programının Öğrenme Öğretme Yönteminin Değerlendirilmesi (Muş İli Örneği), Zirve Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep

Kurnaz, A.,Sünbül, A. (2008) İlköğretim Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Beceri Ve İçerik Temelli Eleştirel Düşünme Öğretiminin Öğrencilerin Erişi Ve Öz Değerlendirmeleri, Selçuk Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi, Konya s. 227-246

MEB (2010) İlköğretim Sosyal Bilgiler dersi (4-5. sınıflar) Öğretim Programı Kılavuzu, Ankara

Mutluer C. (2013) Sosyal Bilgiler Programlarında Yer Alan Beceriler Hakkında Sosyal Bilgiler Öğretmen Görüşleri (İzmir Menemen Örneği) Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic (2013), Ankara, p. 355-362,

Oruç, Ş., Ulusoy, K. (2008) Sosyal Bilgiler Alanında Yapılan Tez Çalışmaları, Selçuk Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi, Konya, s. 26, ss. 121-132

Özkan, İ. (2009) Gezi Gözlem Ve İnceleme Yönteminin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Programı Ülkemizin Kaynakları Ünitesindeki Öğrenci Başarılarına Etkisi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Bolu

Öztürk, F. (2014) Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Küresel Eğitim Bilgi, Deneyim Ve Uygulamaları, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir

Safi, H. (2010) Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Mekânı Algılama Becerisinin Geliştirilmesi Hakkında Öğretmen Görüşleri, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul

Sağlam, E. (2014) Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı İle ilgili Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi, Erzincan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Erzincan

Sönmez, V. Alacapınar, F. (2013) Örneklendirilmiş Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Anı Yayıncılık, Ankara s. 40-55

EK. 1

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Bu formda kişisel durumunuzla ilgili sorular yer almaktadır. Size uygun olan seçenekleri ( ) içine X işareti koyarak işaretleyiniz.

1. **Cinsiyet**

   ( ) Kadın ( ) Erkek

2. **Yaş**

   ( ) 20-30 yaş ( ) 31-40 yaş ( ) 41-50 yaş ( ) 51-60 yaş ( ) 61 yaş ve üzeri

3. **Yıl olarak kıdeminiz**

   ( ) 1-5 yıl ( ) 6-10 yıl ( ) 11-15 yıl ( ) 16-20 yıl ( ) 21 yıl ve üzeri

4. **Mezuniyet durumunuz**

   ( ) Eğitim Fakültesi ( ) Fen Edebiyat Fakültesi ( ) Açık Öğretim Fakültesi Lisans Tamamlama Programı ( ) Diğer

5. **Branşınız**

   ( ) Sosyal Bilgiler Öğretmeni ( ) Coğrafya Öğretmeni ( ) Tarih Öğretmeni

EK. 2

MÜLAKAT FORMU

Gaziosmanpaşa üniversitesi Sosyal Bilgiler öğretmenliği 129902005 numaralı tezli yüksek lisans öğrencisiyim. Tez çalışmam: Sosyal bilgiler 5. Sınıf öğretim programında yer alan gözlem becerisinin kazandırılmasına ilişkin sosyal bilgiler öğretmen görüşleridir. Bu çalışmada bana vereceğiniz desteklerden dolayı çok teşekkür ederim.

Süleyman YILDIZ

YARI-YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME SORULARI

1. Sosyal bilgiler 5. Sınıf öğretim programında yer alan gözlem becerisinin tanımı hakkında sosyal bilgiler öğretmeni olarak neler söyleyebilirsiniz?
2. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler 5. Sınıf öğretim programında yer alan gözlem becerisinin yeri hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?
3. Sosyal bilgiler programı veya beceri öğretimi üzerine herhangi bir çalışmaya/konferansa katılıp yapılan çalışmaları takip ettiniz mi?
4. Gözlem becerisini kazandırırken hangi araç gereçlerden yararlanıyorsunuz?
5. Gözlem becerisini geliştirmek için ne tür etkinlikler (okul içi- okul dışı) herhangi bir etkinlik yaptınız mı?
6. Sosyal bilgiler öğretmeni olarak gözlem becerisini kazandırırken hangi yöntemleri kullanıyorsunuz?
7. Sosyal bilgiler öğretmeni olarak gözlem becerisini kazandırırken hangi teknikleri kullanıyorsunuz?

8. Sosyal bilgiler öğretmeni olarak, 5.sınıf sosyal bilgiler öğretim programında yer alan gözlem becerisini kazandırmada sosyal bilgiler ders kitabı yeterli mi?

9. Sosyal bilgiler öğretmeni olarak, 5.sınıf sosyal bilgiler öğretim programında yer alan gözlem becerisini kazandırmada öğrenci çalışma kitabı yeterli mi?

10. Sosyal bilgiler öğretmeni olarak, 5.sınıf sosyal bilgiler öğretim programında yer alan gözlem becerisini kazandırmada öğretmen kılavuz kitabı yeterli mi?

11. Sosyal bilgiler öğretmeni olarak bulunduğunuz okul ve okul çevresi gözlem becerisini geliştirmede (olumlu- olumsuz) nasıl bir etkiye sahiptir, sebepleri nelerdir?

12. Bir sosyal bilgiler öğretmeni olarak sosyal bilgiler dersine özgü olan gözlem becerisini öğrencilere kazandırdığınızda hangi tür davranışların oluşmasını beklersiniz?

13. Başka görüş ve öneriler eklemek ister misiniz?

EK. 3 Araştırma İzin Belgesi

T.C.
TOKAT VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 27001677-44-E.2746837 09/03/2016
Konu : Araştırma İzni Verilmesi

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : a) Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi
b) 09/10/2014 tarihli ve 27001677/600/4437181 sayılı Valilik Makam Onayı.
c) Araştırma İzinleri İnceleme Komisyonunun 07/03/2016 tarihli tutanakları.

Aşağı listede adı soyadı, görev yeri, görevi ve anket konusu belirtilen GOP Üniversitesi öğretim üyesi Doç. Dr. Özgür ALPARSLAN ile yüksek lisans öğrencisi Süleyman YILDIZ'ın il merkezindeki ilgili okullarına yönelik hazırlamış oldukları bilimsel amaçlı anket çalışmasını uygulamak istemektedir.

Söz konusu bilimsel amaçlı çalışmanın il merkezindeki ilgili okul/kurum müdürlüklerinde ilgili kişilere uygulama yapılması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde Olur'unuza arz ederim.

Levent YAZICI
İl Milli Eğitim Müdürü

OLUR
09/03/2016

Mehmet Suphi KÜSBECİ
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ayşe KÖPRÜLÜ
Şef
Görevin Elektronik İmzalı
09/03/2016

Ek:
1-Tutanak
2-Anket
3-Talep Formu
4-GOP Üniv.Rektörlüğü yazısı

Adı Soyadı	Görevi	Görev Yeri	Anket Araştırma Konusu	Anketi Uygulamak İstediği Okul/Kurumlar	Anketi Uygulama Alanı
Doç. Dr. Özgür ALPARSLAN	Öğretim Üyesi	GOP Üniv.	Mesleki Sağlık Eğitimi Alan Öğrencilerin Yapığı Tıbbi Müdahalelerin Hasta Öğrenci Güvenliği	Mrk.İbn-i Sina Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	Personel, Öğretmen ve Öğrencilere
Süleyman YILDIZ	Yüksek Lisans Öğrencisi	GOP Üniv.	Ortaokul 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Gözlem Becerilerinin Öğrencilere Kazandırılmasına İlişkin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri	Tokat Merkez Ortaokullarda	Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine

GOP Bulvarı 60100 Tokat/Merkez
Elektronik Ağ: www.meb.gov.tr
e-posta: strateji@tokat60.meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: Adnan YÜCE
Tel: (0356) 214 10 71 - 358
Faks: (0356) 214 11 86

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. http://evraksorgu.meb.gov.tr adresinden cb74-f4da-3017-a48c-732e kodu ile teyit edilebilir.